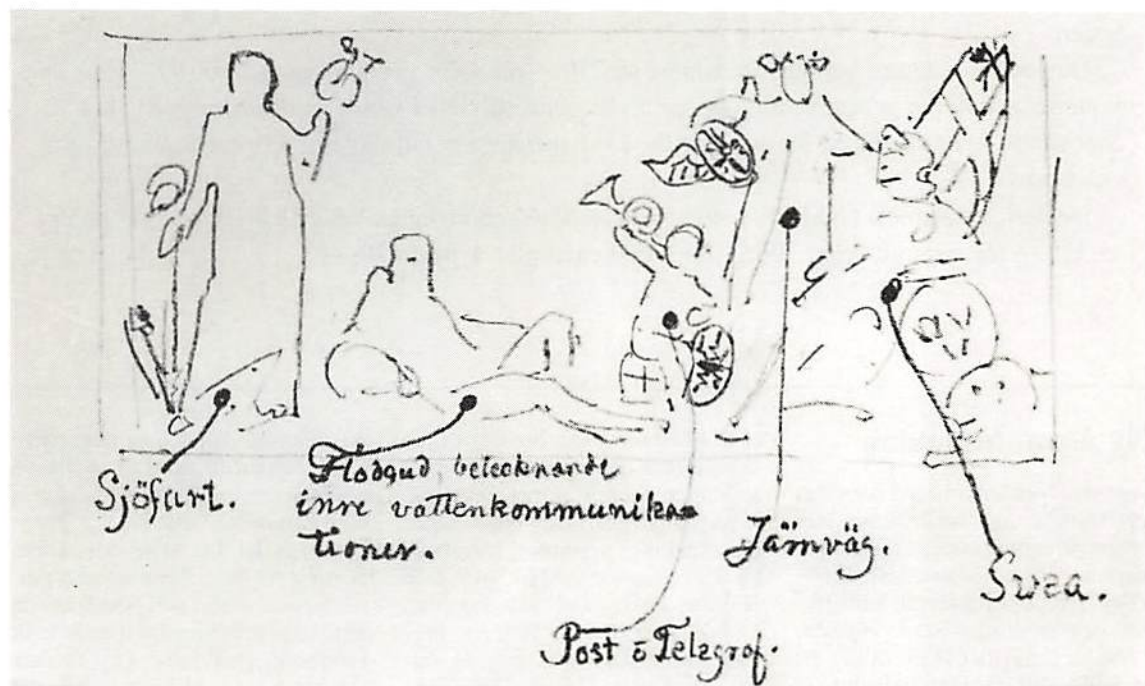

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVERIGE 13:—
NORGE 15:—
DANMARK 15:—

MAJ 4/5 • 88

Sedelförslag utfört av Julius Kronberg, 1890-talet. Foto: Gunnel Jansson 1897. Skala 1:1. Se s 128!

Angående gyllen 1528 **sid 116**

Annorlunda medaljutställning i Karlskrona **sid 126**

Karl XII, Swedenborg och decimalsystemet **sid 129**

SNF:s årsberättelse för år 1987 **sid 131**

Bobergiska priset **sid 134**

Erik Lindberg del II

(Numismatiska Meddelanden 32:2)

Andra delen av fil. dr Ulla Ehrensvärds monografi över medaljgravören Erik Lindberg 1873—1966 är nu klar. Boken upptar i kronologisk följd hela Erik Lindbergs oeuvre, 475 egna arbeten. Beskrivningarna ger utförliga uppgifter om bl.a. beställare, tillverkare och upplagor m.m. Boken, som är inbunden, innehåller 436 sidor text, 140 planscher samt inskrifts- och sakregister.

Den beställes lättast genom inbetalning av 250:— till SNFs postgirokonto 15 00 07-3; boken kommer sedan per post. Beställning kan även göras till SNFs kansli Östermalmsg. 81, 114 50 Stockholm, tel. 08/667 55 98 tis—fre 10—13; i sistnämnda fall tillkommer postförskottsavgift och porto.

Del I av detta arbete (NM 32:1, 1974) kan erhållas genom inbetalning till SNFs postgirokonto av 125:— för inbundet eller 100:— för häftat exemplar + porto 20:—.

Ny årsmötesmedalj

Svenska Numismatiska Föreningens styrelse har beslutat att låta prägla en årsmötesmedalj över majorskan Rosa Norström 1860-1944. Hon var dotter till kanslirådet och numismatikern Wilhelm Theodor Strokirk (1823-1895), en av SNFs stiftare. Hon kallades till korresponderande ledamot i SNF 1911. Rosa Norström anställdes vid Vitterhetsakademien 1899 och kom att tjänstgöra vid Kungl Myntkabinetet fram till sin pensionering 1929. Hennes arbetsuppgifter bestod bl a i att uppordna och beskriva inkomna skattfynd, förvärv m.m. Vissa perioder tjänstgjorde hon som föreståndare för KMK och svarade för nästan all numismatisk sakkunskap. Under sin tid vid KMK hann hon också slutföra riksantikvariens Hans Hildebrands *Beskrivning över sedelsamlingen i Riksbankens myntkabinett*, Stockholm 1915. Vidare slutförde hon efter kammarherre Carl Anton Ossbahrs död dennes imponerande ar-

bete *Mynt och medaljer slagna för främmande makter i anledning af krig mot Sverige*, Uppsala 1927. Rosa Norström skrev själv några numismatiska uppsatser, bland vilka kan nämnas: *Myntfynd från Bösarps kyrkogård, Skytts härad, Skåne*. Fornvännen 1906, s 191-195. *Romerska myntfynd från Sigdes i Burs sn på Gotland*. Fornvännen 1907, s 202-203. *Två intressanta kopparmynt*. NM XX 1913, s 96.

Ur nekrologen över Rosa Norström, tecknad av Bengt Thorde- man i NNUM 1944 s 132-133, kan jag inte underlåta att citera dennes slutord:

”Vi, som hade förmånen att sam- arbeta med henne, minns henne som en genomkultiverad, klok och fin gammal dam, för vilken man måste känna djup vördnad och varm tillgivenhet.”

Det är med glädje vi inom Sven- ska Numismatiska Föreningen ge- nom att slå en årsmötesmedalj på detta sätt kan hedra minnet av ännu en framstående numismatiker.

Årsmötesmedaljen över majorskan Rosa Norström finns att köpa på SNFs årsmöte i Kalmar 14-15 maj men kan också beställas från kansli- et t o m oktober 1988. Medaljens porträtt är modellerat av skulptö- ren Ernst Nordin och som fränsida användes som tidigare den av Erik Lindberg graverade (se Smärre skrifter nr 5). Prägling sker vid Myntverket i Eskilstuna. Medaljen kostar 2.600 kr i 18 karat guld (20 g) och 130 kr i silver (999/1000, 15 g). Som tidigare mäter den 31 mm. C W Burmesters medaljfond har bekostat konstnärsvorodet och präglingsverket.

UN

Rosa Norström av Ernst Nordin. Foto Gunnel Jansson, Raå.

ORGAN FÖR
SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGEN

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-667 55 98
(tisdag—fredag kl 10.00—13.00)
Svensk Numismatisk Tidskrift:
Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

SNT utkommer den 1
i månaderna februari—maj och
september—december
Prenumeration: helår 100:—

ANSVARIG UTGIVARE
Ian Wiséhn

REDAKTION

Hans Franzén
Madeleine Greijer
(program, föreningar,
aktuella auktioner)

Torbjörn Sundquist (annonsering)

Manuskriptgranskning

Lars O. Lagerqvist

Redaktionssekreterare:

Margareta Klasén
(adress och telefon se ovan!)

ANNONSER

Bokning

Telefon 08-667 55 98 (kl 10—13)

Annonspriser:

2 sidor (mittuppslag)	2 000:—
2:a omslagssidan	1 450:—
omslagets 4:e sida	1 800:—
1/1 sida (151×214 mm)	1 200:—
2/3 sida (99×214 mm)	850:—
1/2 sida (151×105 mm)	650:—
1/3 sida (47×214 mm)	450:—
1/4 sida (72×105 mm)	350:—
1/6 sida (47×105 mm)	250:—
1/12 sida (47×50 mm)	150:—

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden
före utgivning
Heloriginal alt.
manus och gärna skiss.
Sändes till SNT,
adress enl. ovan.

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

Tryck: Ordfront, Stockholm 1988
ISSN 0283-071X

Vårprogrammet 1988

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 på Sandhamnsgatan 50 A (Riksantikvarieämbetets lokaler, tag buss nr 41 till Rökubbsgatan eller T-bana till Gärdet).

Maj 14—15 Årsmöte i Kalmar.

Höstprogrammet 1988

September	14	Samling efter sommaren. Medtag Dina nyförvärv eller annat intressant och berätta.
Oktober	5	Ian Wiséhn berättar om brevväxlingen mellan Bror Emil Hildebrand och C. J. Thomsen.
November	1	Pollettafton
	29	Program meddelas senare
December	12	Den sedvanliga julfesten
Datum för höstauktionen meddelas senare.		

Årsmötesprogram 14—15 maj

Lördag kl. 13.30	Vi samlas på hotell Witt och går till en visning av Kronanutställningen.
16.00	Årsmöte på hotell Witt. Föredrag av Lars O. Lagerqvist om "Dukater och dukatvärden vid tiden för Kronans undergång". Han blir också vår guide på utställningen.
19.00	Supé på hotell Witt.
Söndag	Utflykt till Eketorps fornborg på Öland. Lunch på hotell Witt.

Priser och kommunikationer:

Anmälan till hotell Witt, Södra Långg. 42, 392 31 Kalmar, tel 0480-152 50. Pris:
Rum inklusive supé, frukost och lunch söndag (paketpris) 480:—
Endast supé (salladsbord, förrätt, varmrätt, öl eller vatten, kaffe) 150:—
Endast lunch 75:—

Tåg från Stockholm avgår 6.06 och är framme 12.35. Pris 550:— t/r.
Flyg från Arlanda avgår 8:15 och är framme 9.05. Pris 755:— t/r.
Med flyget får sambo, hustru eller barn medfölja för 200:—.
Flyget åter på söndag avgår 20.30.

SNF:s kansli

har postadress:
Östermalmsgatan 81, 2 tr ö g,
114 50 Stockholm.
Telefontid tisdag—fredag 10—13,
tel 08-667 55 98.

Besökstid 10.30—12.30.

Semesterstängt:

midsommar—1 sept samt jul- och nyårshelgerna.

Mera nytt

se sid. 114, 134, 141—142.

Angående gyllen 1528 och Gustav Vasas kröningsmynt m m

Av Yngve Almer och Ingemar Carlsson

På Ahlströms auktion nr 35 såldes den 9 maj 1987 ett exemplar av den sk gyllen 1528, som anses vara präglad till Gustav Vasas kröning. Priset var kronor 380 000 vid klubbslaget. Detta var det enda kända exemplaret i privat ägo, och det såldes av Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning.

I katalogen hänvisas till Elias Brenner, som ansåg att gyllen hade präglats av Stockholms stad för nämnda tillfälle, samt till Tegels krönika, vari meddelas, att mynt delades ut vid kröningen (se avsnittet *Skriftliga källor*.)

Exemplaret har ursprungligen tillhört Kungliga Myntkabinettet i Stockholm. Ägare har därefter varit de kända samlarna Snoilsky (från 1891), LE Bruun i Köpenhamn (från 1903) och den tyske samlaren Vogel (från 1914). Gunnar Ekström köpte 1926 den senares svenska samling och gav 6 700 Mark för detta exemplar.

Nu finns det flera intressanta frågor rörande detta objekt, och den information som lämnades i samband med försäljningen, är enligt vår åsikt ofullständig. Därför har vi här samlat uppgifter ur olika källor och med ledning av dem formulerat några av dessa frågor.

Beskrivning av kända exemplar

I Skandinavisk Numismatik nr 2, 1976, har Bengt Hemmingsson lämnat en utförlig redogörelse över de 9 kända exemplaren. Vi citerar följande ur hans artikel. Uppgifterna om stämpelställningarna grundar sig på en undersökning av Yngve Almer.

Två olika fränsidor finns: nr 1 med en ruta framför omskriften NOVA (App. 474) och nr 2 med en punkt på samma ställe (App. 476).

1) Avslag i guld. 25,92 g. Fränsida 1. Likvända sidor. Kungl. Myntkabinettet i Stockholm. Hemmingsson meddelar, att guldexemplaret för första gången nämns i en

Fig. 1. Gyllen 1528. Exemplar nr 2. Ägare Kungl. Myntkabinettet, Stockholm (KMK). Foto: ATA.

förteckning över den kungliga myntsamlingen, upprättad 1685. Däremot finns det ej medtaget i ett par tidigare förteckningar över samlingen från c:a 1619–26 och 1630.

Övriga exemplar är präglade av silver.

2) Hel gyllen. 25,99 g. Fränsida 1. Likvända sidor. Kungl. Myntkabinettet i Stockholm. Detta exemplar har tillhört en samling, som påbörjades under 1700-talet. Bland ägarna märks medlemmar av släkterna de Geer och von Platen.

3) Hel gyllen, 25,90 g. Fränsida 2. Oregelbunden stämpelställning (c:a 135°). Det ovan omtalade exemplaret, tidigare i Ekströms samling. Sålts 1987.

4) Hel gyllen. 25,34 g. Fränsida 2. Likvända sidor. Uppsala Universitets Myntkabinett. Exemplaret har under 1700-talet inköpts för denna samling av Carl Ehrenpreus.

5) Halv gyllen. 12,99 g. Fränsida 2. Oregelbunden stämpelställning (c:a 345°). Kungl. Myntkabinettet i Stockholm. Förste kända ägare var hovintendenten Per Magnus, bosatt i Berlin. Exemplaret köptes 1869 av Snoilsky, som 1891 gjorde en bytesaffär med Kungl. Myntkabinettet och i stället fick exemplar 3 ovan.

6) Halv gyllen. 12,85 g. Fränsida

2. Antellska samlingarna i Helsingfors. Den första kända uppgiften om detta exemplar är att det köptes 1874 av grosshandlare J Arfwedson på auktion i Wien efter samlaren Gotthard Minus. Näste ägare blev den kände numismatikern A W Stiernstedt, vars svenska samling köptes av den finske läkaren H F Antell.

7) Halv gyllen. 12,56 g. Fränsida 2. Tidigare Ekströms exemplar. Sålts 26/4 1975 på Ahlströms auktion nr 8. Pris 125 000 kronor. Detta exemplar har tillhört samlaren Oldenburg, som köpte det 1895 i Tyskland. Enligt obestyrtta uppgifter skulle det ha tillhört Elias Brenners samling, som i början av 1700-talet såldes till Ryssland. Därefter har det tillhört samlarna LE Bruun, Köpenhamn, I Berghman, Stockholm, Virgil Brand i Chicago och slutligen G Ekström.

8–9) Hel och halv gyllen, som finns i Eremitaget, Leningrad. Viktuppgifter saknas.

Skriftligt källmaterial

I kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid finns en artikel av N L Rasmusson med inledningen "Kastpenning, mynt, medaljer etc utkastade till folket vid solenna tillfällen". Vi citerar vidare:

"Det enda dokumenterade till-

fälle under nord. medeltid då bruket tillämpades var vid Gustav Vasas kröning i Upps., då enl. Tegels skildring en härold efter kröningen i domke:an under processionen till ärkebiskopsgården utkastade "ibland Almogen (guld) Daler och Penningar". Det vid sidan av reguljärt mynt (vid denna tid präglades ören, örtugar och fyrkar) utkastade dalermyntet kan identifieras med det stormynt av silver, nu kallat gyllen (även halva existerar), med året 1528 i prägel, som väger 26 g." "Det utkastade guldmet som säkert identifieras med existerande avslag av stampen till detta stormynt."

Om historieskrivaren Erik Jöransson Tegel (1563—1636) meddelar det biografiska verket "Svenska män och kvinnor", att han var son till Erik XIV:s avrättade rådgivare Jöran Persson och att han togs om hand av hertig Karl (Karl IX), som bekostade hans studier. Han fick sedan höga ämbeten inom Karl IX:s förvaltning. Vid kungens död berövades han sina tjänster och en del av sin förmögenhet genom Karls motståndare inom de adliga kretsar, som fick inflytande, när den unge Gustav II Adolf efterträdde sin far 1611. Tegel lyckades dock vinna Gustav Adolfs gunst och kom med tiden åter i statens tjänst.

Tegels krönika om Gustav Vasa författades omkring år 1600 på initiativ av hertig Karl, som ansåg sin fader orätt behandlad i dansk historieskrivning. Avsikten var även att visa, hur Karl i sin politik var en efterföljare till fadern. Krönikan trycktes först år 1622. Vi citerar vidare ur den ovannämnda biografien: "Sitt största värde har T:s arbete däri genom, att i detsamma — både i referat och i avskrift — bevarats en myckenhet urkundsmaterial, som T. hade tillgång till i det kungliga kansliet men som nu gått förlorat."

Tegels verksamhet som historieskrivare har behandlats av S Ljung. Källmaterialet till krönikan om Gustav Vasa har varit dels flera tidigare skrivna sådana, dels urkundsmaterial i det kungliga kansliet. Av detta material har Tegel gjort sitt urval och därvid hållit sig till de käl-

lor, som han har ansett mest tillförlitliga. "Vid källklassificeringen har emellertid Tegel stannat ... Över huvud taget är det något ganska typiskt för den äldre historieforskningen, att den väl kan fatta, att en källa är sämre än en annan, men ej, att den i och för sig är mindervärdig ..." (Ljung, sid 155) Alltså bör uppgifterna i ett historiskt arbete från denna tid underkastas en kritisk prövning.

Tegels korta uppgift om *utkastandet* av guld och daler till folket är orimlig med hänsyn till dåtidens penningvärde.¹ Om större mynt har förekommit vid detta tillfälle, delades de säkerligen ut i ett mindre antal till betydelsefulla personer. Vad som möjligen kan ha kastats ut, är de mindre mynten med vase och året 1528. (Se avsnittet *Omskrifter*.)

Uppgiften om guld och daler stämmer emellertid utmärkt väl med existensen av de ovannämnda objekten med året 1528.

På grund av fränsidans omskrift ansåg Elias Brenner dessutom, att gyllen 1528 hade präglats av Stockholms stad för att högtidlighålla Gustavs kröning. Något samtida skriftligt material, som bestyrker detta, finns ej.

Tegel lämnar alltså en besynnerligt formulerad uppgift om något som hände 35 år innan han föddes. Han åberopar ej — att döma av citatet ovan — något ursprung för sin skildring. Givetvis kan Tegel ha återgivit en tradition, som han sedan har förskönat. Ett sådant antagande ger dock ingen grund för att läsa hans text alltför bokstavigt.

För att en uppgift av detta slag skall accepteras, måste man åtmin-

stone fordra ett par olika källor, som är helt oberoende av varandra.

Fråga:

Vilka andra uppgifter finns om förhållandena vid Gustav Vasas kröning? Finns det något material, som är samtida eller ligger närmare i tiden, och nämns däri utkastande eller utdelning av mynt?²

Myntbilder

Åtsidans myntbild visar kungen med skägg, bärande krona, svärd och riksäpple samt klädd i rustning och lång mantel. Mellan hans fötter finns en sköld med vasa-vapnet. Kungabild med motsvarande utstyrelse finns på den sk sturemarken 1512. Liknande bild finns även på de ettörens, som präglades i Arboga och Västerås 1522 samt i Stockholm från 1523. Både mark och ören har omskriften SANCTVS ERICVS REX, och bilden föreställer alltså i dessa fall Erik den helige, även på ören präglade efter 1528.

På mynt och medaljer förekommer stundom något, som kallas *avskärning*: en vågrät linje, som avgränsar ett segment nertill på det runda fältet, och där kan ett årtal eller en inskrift förekomma. Denna linje kan ibland vara konturen av ett stycke mark, ett fundament e. d.

En speciell avskärning förekommer i det fall, då en stående figur är placerad på en rät linje, som ej tillhör något föremål i bilden. Den är då enbart ett underlag för figuren att stå på. Om inte figuren placerades så, att fötterna berörde cirkeln kring bilden, skulle vederbörande synas sväva i luften, om ej denna linje fanns. Avskärning av den se-

Fig. 2. Ettöre 1528. Åt- och fränsida från två olika exemplar. Den asymmetriska kronan på fränsidans sköld erinrar om motsvarande på gyllen 1528. Foto: N Lagergren, ATA, 1963.

Fig. 3. 1 daler 1534. App. 478 (typ 57). Foto: ATA.

Fig. 4. 1600-tals-medalj med avskärningslinje som underlag för knäböjande figur. Frånsidan av Karlsteens medalj över Karl XI:s kröning (Stenström nr 18). Foto: ATA.

nare typen förekommer på 1600-talsmedaljer³ samt på flera av Karl XII:s mynttecken.

Avskärningslinje under stående figur förekommer däremot *ej* på sture-marken 1512; på Gustav Vasas ettören⁴, daler 1534 med stående kungabild, eller på salvatorsdalernas frånsidor (dalern 1559 visar Frälsaren stående på ett stycke mark);⁵ *ej* heller på övriga mynt från Erik XIV till Kristina med stående bilder på åtsidor eller frånsidor.

Däremot finns en sådan linje på gyllen 1528. Strängt taget är avskärningslinjen här onödig, då kungens fötter i det närmaste berör myntbildens kant.

Fråga:

Hur tidigt uppträder denna typ av avskärningslinje, som ej tillhör något föremål i bilden utan endast är underlag för en stående figur? Finns det några exempel från 1520-talet på europeiska mynt och medaljer?

Frånsidans myntbild visar en krönt, fyrdelad sköld med stora riksvapnet samt hjärtsköld med vasa-vapnet. Sköldens och vapnets form liknar samma på 1534 års daler, medan hjärtskölden påminner om sköldar på markmynten från 1530-talets slut. Skölden ligger på ett kors, vars ändar är vidgade och rakt avskurna liksom på sture-marken och de flesta ettörena. En del av 1534 års daler har också kors under skölden men med liljeformade ändar.

De små öppna kronorna i riksvapnet har spetsar, som upptill är

breda och rundade. Mittspetsen hänger samman med sidospetsen på högra sidan men inte med spetsen på vänstra sidan. Kronotypen finns på en del ettören,⁶ där den i regel är sammanhängande på båda sidorna, men på vissa exemplar finns svagt utpräglade kronor med nämnda fel. Man har i dessa fall använt en defekt puns. På gyllen är kronorna, trots det nämnda felet, väl utpräglade och mycket tydliga.

Två olika frånsidor förekommer som ovan är nämnt: nr 1 med ruta framför NOVA och nr 2 med punkt på samma ställe. Placeringen av N i NOVA och S i STOKO i förhållande till korsets ändar visar, att man har använt två olika myntstamper.⁷

T G Appelgren anser, att gyllen 1528 är utförd i en gravörstil, som han betecknar med nr 5.⁸ Den kännetecknas av "alltigenom latinska bokstäver i omskrifterna" och är "konstnärlig". Till samma stil räknar han flera fyrkar, präglade i Stockholm och Västerås, men *ej* några ettören. Alla de senare har ju bokstäver av uncial-typ i omskrifterna. Myntbilderna på fyrkarna (enbart kronor, vasar, bokstäver) kan *ej* jämföras med personbilden på gyllen. Om man fullföljer Appelgrens sätt att resonera, blir resultatet att gyllen i fråga om stilen saknar motsvarighet bland Gustav Vasas mynt.⁹ Den kännetecknas ju också av blandade stildrag från flera olika typer.

Vidare måste påpekas, att gyllen 1528 är väl och vackert utförd, både när det gäller teckning och gravering. Dess upphovsman ägde både yrkeskunskaper och konstnärlig

begåvning. Trots detta verkar dock den från ettörena uppförstorade kungabilden något opersonlig, i synnerhet vid jämförelse med bilderna på 1534 års daler. Visserligen är de senare mycket sämre tecknade, men man får intrycket, att en verklig person avbildas på dem, medan kungen på gyllen är enbart en symbolisk gestalt.

I Numismatiska Meddelanden XXIII har Appelgren på ett övertygande sätt visat genom både text och bilder, att sturemarken 1512 har stildrag, som är gemensamma med samtida mynt från Bremen, Hamburg, Lübeck och Holstein.

Fråga:

Finns andra europeiska stormynt från 1520-talet, som liknar gyllen 1528 beträffande myntbilder? Finns bland dessa några, som ifråga om gravörstil kan jämföras med denna?

Omskrifternas text

är på åtsidan GOSTAVS D G SVECORVM REX (Gustav med Guds nåde svenskarnas konung) och på frånsidan MONET NOVA STOKOL 1528 (nytt mynt från Stockholm 1528).

Texten är utförd med antikvastil, som finns på några reguljära mynt från 1528 och som blir den vanliga från och med dalermyntningen 1534. Gustavs tidigaste mynt har den medeltida uncial-stilen, som förekommer ända fram till den första myntningsperiodens slut 1534.

Nationsbeteckningen SVE-CORVM (helt utskreven och med enkelt V) förekommer bland reguljära mynt endast på 16-örena 1543 och 1556–60. Deras åtsidor har långa inskrifter inom fyrkantig ram. Den normala nationsbeteckningen på Gustavs mynt är ordet SWECIE i många varierande former (även SWEC, SWE, SV, S). Formen SVE GOT WAN REX förekommer bland svartsjö-dalerna. Här kunde SVE tänkas som ett förkortat SVE-CORVM, om inte också formen SWECI GOT WAN REX fanns (1542). Mynten där Gustav kallas riksföreståndare (gubernator) har speciella, troligen tyskpåverkade nationsbeteckningar (Swedenri etc.).

Stavningsvarianten STOKOL (utan H) finns endast på denna gyllen. När andra stavelsen i namnet Stockholm är medtagen i omskrifterna, är bokstaven H annars alltid utsatt. Exempel: App. 369 STOK, App. 394 STOKH, App. 219 STOKHOL, App. 235 STOKHOL, App. 478 — daler 1534 — STOCKHOLM.

På en del mindre mynt förekommer Gustavs familjevapen, vasen, och om kröningsmynt i små valörer finns, bör det vara bland dem.

Örtugarna utan år med vase (App. 229–34) har omskriften GOSTA (GVSTA) DE(I) G(R) REX SWE och MONETA STO(C)K HOLM. Fyrkarna med vase (App. 363–377) har GOSTA ERIS REX SWEC(IE) eller GOSTA(VS) R(EX) SWE(CI), även REX S. På deras fransidor finns MONE(T) STOKHOLM etc.

De båda typerna med okänd valör, App. 472–73, som förmodas vara halvören, har vase samt omskriften GOSTA ERISEN REX

Fig. 5. 1/2-öre (?) 1528 med W. App. 473 (typ 55). ÅTSIDA: Vasesköld med spetsig överkant. Omskrift: GOSTA ERISEN REX SWEC
FRÅNSIDA: Trekronorssköld med spetsig överkant. Omskrift: MONET STOKHOLM 1528 W
Vikt 1,54 g. KMK. Foto: Bengt A Lundberg, Raå.

S(WEC) och MO(NET) STOKHOLM W 1528 (eller 1528 W).

På fyrken App. 367 (med vase) samt på de förmodade halvörena App. 472–73 finns bokstaven W, som gissningsvis skulle kunna tolkas som någon form av det tyska ordet *werfen* (kasta) eller någon sammansättning med detta. I så fall kan dessa typer vara präglade till kröningsen.¹⁰

Örtugarna App. 276–78 och 326–27 har på fransidan texten MONET STOKHOLM 28 W samt sköld med tre kronor. Den förras åtsida daterar Appelgren till 1532, och den senare är sammanpräglad med en fransida med årtal 1532.¹¹

Appelgren talar på sid. 78 om en typ nr 34 av Stockholmsörtugar med vasesköld på åtsidan och trekronorssköld på fransidan: "Örtugar av denna typ hava sannolikt år 1528 blivit präglade, men då intet exemplar nu är känt, att vara i behåll, kan det tänkas, att hela beståndet har från mynthusen genast inlevererats till någon kassa, där det blivit liggande och varifrån det sedermera oskingrat utgått till nedsmältning."¹²

Fig. 7. Fransida av örtug med årtal 1528 och W. App. 326 (hybrid 6). Trekronorssköld med spetsig överkant. Omskrift: MONET STOKHOLM 28 W
Sammanpräglad med en fransida med årtal 1532. Vikt 1,64 g. KMK. Foto: Bengt A Lundberg, Raå.

Denna nu okända typ kunde möjligen också ha varit ett kröningsmynt, präglat i liten upplaga.

I 1528 års omskrifter betecknas Gustav visserligen som REX (konung), men för övrigt finns ingenting, som syftar på själva kröningsceremonien, utom möjligen den nämnda bokstaven W.

Fyrkarna med krönt G torde gissningsvis kunna hänföras till tiden efter krönningen.

Utseende i övrigt

Alla Gustav Vasas mynt (även dalermynten) har oregelbunden stämpelställning, liksom fallet är med övriga svenska rundmynt från 1500-talet. De är ju tillverkade genom hammarprägling, varvid överstampen var lös och kunde intaga godtyckliga lägen. Regelbunden stämpelställning blir vanlig först under andra hälften av 1600-talet, då myntpressar började användas (först till de större mynten).

Vi har haft tillfälle att kontrollera stämpelställningen på 5 exemplar av gyllen (se ovan). Av dessa har 3 exemplar likvända sidor.

På de större mynten från Gustav Vasas tid finns mycket ofta svagt utpräglade partier, som framträder även på väl bevarade exemplar. Orsaken torde vara, att den silverplåt, varav myntämnena skulle stansas, hamrades ut till erforderlig tjocklek, varvid plåten kunde bli för tunn på en del fläckar. (Ettörena har mycket ofta stora partier med svag prägel, troligen därför att myntplattarna ej har varit tillräckligt tjocka.)

Vid Hemmingssons ovannämnda artikel finns bilder på 7 exemplar

Fig. 6. Fyrk 1528 med W. App. 367 (typ 46). ÅTSIDA: Vasesköld med spetsig överkant. Omskrift: GOSTA ERIS REX SWECIE
FRÅNSIDA: Krona. Omskrift: MONET STOKHOLM 1528 W. Foto: ATA.

av gyllen, varav framgår, att alla är ovanligt jämnt utpräglade. Svaga partier av mindre omfattning syns endast på exemplar nr 2 (omskrifterna) samt på nr 5 och 7 (vid kungens vänstra fot).

I jämförelse med Gustav Vasas reguljära mynt — liksom övriga 1500-talsmynt — har gyllen 1528 en högre relief i de graverade myntbilderna (observera de skarpa konturerna på fotografierna).

Gyllen 1528 skiljer sig även från de nämnda mynten genom en anmärkningsvärt slät struktur i myntsidornas botten. Strukturen är beroende av tillverkningsmetoden för myntplattarna men främst av präglingsverktygens material och utförande. I detta fall har man alltså använt tillverkningsmetoder, som i 1500-talets Sverige ej tillämpades vid präglingen av de reguljära mynten.

Guldexemplaret har en slät rand med rak genomskärning (ej avrundad). Båda sidornas kanter väller över något mot randen, varför denna troligen ej har blivit avslipad. De reguljära 1500-talsmyntens rand brukar vara ojämn, vilket torde bero dels på utstansningen av myntplattarna, dels på att man ännu ej hade någon stödanordning för randen, varför myntmetallen kunde flyta ut vid präglingen. Först under 1600-talets senare hälft infördes den sk präglingen "i ring".¹³

Liksom när det gäller teckning och gravering måste slutligen påpekas, att även präglingen är utförd på ett sätt, som vittnar om goda yrkeskunskaper.

Fråga:

Hos vilka övriga europeiska mynt från 1520-talet finns ett utförande, liknande det ovan beskrivna?

Exemplarens vikter

Under slutet av 1400-talet började man prägla stora silvermynt, som i värde skulle motsvara de guldmynt, som från 1200-talet hade börjat präglas i södra och senare även i mellersta Europa. Guldmynten benämnes i vårt land *gyllen*, motsvarande silvermynt *silvergyllen*, senare även *daler* (på tyska taler efter myntorten Joachimsthal). Medel-

vikten av några sådana stora silvermynt från tiden 1505—1526 är 28,96 g.¹⁴

I Danmark lät Kristian II prägla silvergyllen 1516—23 (Galster nr 38). Vikten var c:a 28 g. Fredrik I:s silvergyllen från Husum (Galster nr 114) väger 28,90 g.

Den svenska gyllen med årtalet 1528 har en vikt av 25,99—25,34 för de tyngre exemplaren och 12,99—12,56 för de lättare.¹⁵

Man räknade på kontinenten med 8 gyllen- eller talermynt på en kölnisk viktmark (c:a 230 g). Hans Hildebrand ansåg, att vi här hade hela och halva *svenska* silvergyllen och att Gustav hade räknat med åtta sådana på en *svensk* viktmark (c:a 210 g).¹⁶

Det finns alltså en skillnad i vikt på c:a 3 g mellan den svenska gyllen och de danska samt dessas motsvarigheter från kontinenten. Sett från den dåtida allmänhetens synpunkt bör detta ha inneburit en betydande skillnad i värde. Ettörets vikt var från 1527 3,5 g, och ett dagsverke betalades med 1/2 öre under Gustav Vasas tid. Från utgivarens synpunkt bör en viktskillnad av 3 g per mynt ha varit betydelselös vid en präglings av mindre omfång, även om statens finanser befann sig i ett ansträngt läge.

Kunskaper om kontinentens mynt måste ha funnits hos kungen och hans rådgivare, vartill kommer, att dåtidens myntmästare — i regel av tysk härkomst — brukade flytta från land till land och måste ha känt till dessa förhållanden väl.

Om den lägre vikten skulle ha kompensrats av högre halt, vore detta egendomligt. Vikten kunde allmänheten kontrollera lättare än halten, och ytterligare tillsats av koppar vid smältningen av myntmetallen, om nu denna hade högre silverhalt, bör inte ha berett någon svårighet.¹⁷

Gustav Vasas kröning skulle visa, att den man, som för några år sedan grep makten i Sverige, var lika god som monarkerna nere på kontinenten. Skulle han då försäkra det goda intrycket genom utdelning av mindervärdigt mynt? När han 1534 lät prägla sina första egna daler,

skulle de ha en vikt på 29,4 g enligt myntordningen.

Endast en förklaring beträffande vikten på silvergyllen 1528 kan tänkas, nämligen att det på kontinenten har funnits ett välkänt och allmänt gångbart mynt med samma vikt som denna. De som tidigare har behandlat detta ämne, har ej nämnt något sådant.

Fråga:

Vilket europeiskt silvermynt från 1520-talet har samma vikt som gyllen 1528?

Liksom när det gäller talermyntningen, blev de typer, som allmänt cirkulerade nere på kontinenten, förebilder för den myntning i guld, som skedde inom avlägsnare områden. De danska kungarna Hans, Kristian II och Fredrik I myntade sålunda sk nobler med vikten 14,75 g (förebilden var det nederländska guldmyntet real) samt rhenska gyllen (vikt c:a 3,49 g) efter ett guldmynt, som ursprungligen präglades i områdena kring floden Rhen.¹⁸

Guldexemplaret av den svenska gyllen 1528 väger 25,92 g, alltså lika mycket som de tyngre silverexemplaren.

Man bör förutsätta, att eventuella avvikelser från normen bör vara små, när det gäller den dyrbaraste myntmetallen.

Fråga:

Efter vilken internationell vikt-norm är guldexemplaret präglat?¹⁹

Miniatyren från Dalarna

I Skandinavisk Numismatik nr 3 1982 finns en artikel av Kenneth Jonsson, vari berättas om ett litet objekt av koppar, som hittades av två pojkar på en banvall 2 mil nordväst om Ludvika. Vi citerar:

"Det överensstämmer helt i motiv och utförande med kröningsmynten 1528. Storleken (28 mm) är dock betydligt mindre och motsvarar 1 öret. Det är dessutom präglat i koppar och vikten är 5,196 g. Fotografiet här återger myntet före konservering. Stämpelställningen är 0° och centreringen är perfekt.

Fig. 8. Miniaturen från Dalarna. Utförd av koppar. Storlek som Gustav Vasas ettörens. Samma myntbild som på gyllen 1528 men en viss skillnad beträffande proportionerna. Jämför den likartade teckningen av vecken på kungens mantel. Åtsidan, som är mindre korroderad än fränsidan, har en skärpa i konturerna, som saknar motsvarighet bland de nämnda ettörena. Foto Bengt A Lundberg, Raå.

Randen är helt slät. Reliefen på kungens bild är ovanligt hög. Dessa senare egenskaper passar inte riktigt för ett 1500-talsmynt, medan däremot stilen på bokstäver och motiv bär samtidsprägel.¹⁷

De publicerade foton visar ett tämligen korroderat objekt, men i synnerhet åtsidans myntbild framträder ganska tydligt. Likheten mellan miniatyr och gyllen är anmärkningsvärt stor,²⁰ och den som har utfört graveringen måste ha haft minst lika goda kunskaper som mästaren till gyllen 1528.

Frågan är nu: i vilket förhållande står det mindre exemplaret till de större? Är det utfört samtidigt eller senare?

Efterbildningar av äldre och sällsynta mynt existerar i ganska många typer. De flesta anses härstamma från 1600-talets senare del och från 1700-talet. I en del fall har gravören ej sett originalet utan avbildat en illustration hos Brenner. Ibland har man ändrat årtal eller lagt till ornament. Rena fantasiskapelser förekommer också. I de senare fallen är det fråga om förfälskningar, men det kan även tänkas, att samlare medvetet har köpt kopior för att komplettera sin samling. Några skriftliga uppgifter om ursprunget till dessa objekt är ej kända.²¹ Det har emellertid förekommit långt in i senare tid, att samlare har betraktat bättre utförda kopior eller fantasimynt som äkta. Objekt av detta slag finns i äldre samlingar och på museer. De olika typerna förekommer endast i mindre antal och utbudas sällan i handeln. Betraktade som en del av myntsamlarens historia är sådana objekt

från 1600- och 1700-talen intressanta. Någon fullständig beskrivning över dem finns ej.²²

Kopiorna har i regel utförts av mindre kunniga gravörer och kan stundom vara löjeväckande, i synnerhet beträffande porträtt- och figurframställning. Vid jämförelse med det äkta exemplaret, om ett sådant finns, ser man skillnaden omedelbart. Innan man hade tillgång till fotografier, bör det sällan ha varit möjligt att jämföra med ett sällsynt och svåråtkomligt original, och detta bör vara en ursäkt för misstag, begångna av gamla tiders samlare. En sak bör dock framhållas: arbetenas kvalitet visar, att gravörer med goda yrkeskunskaper i regel ej har sysslat med verksamhet av detta slag.²³

Vidare är det vanligt, att efterbildningarna är utförda i samma storlek och av samma metall som originalet. (Försilvring och förgyllning kan dock förekomma.)

Om vi jämför miniatyrexemplaret med gyllen 1528, finner vi

- 1) att storleken ej är lika;
- 2) att metallen ej är av samma slag;
- 3) att både det lilla och de stora exemplaren är utförda av yrkeskickliga gravörer.

Denna miniatyr saknar alltså egenskaper, som är vanliga hos de ovan beskrivna 1600- och 1700-talskopiorna. Om den är utförd senare än gyllen, är den enda förklaringen — enligt vår åsikt — att man har utfört den till försäljning som en dittills okänd sällsynthet.

Att gravera ett miniatyrexemplar, som förminskar en större myntbild på ett godtagbart sätt,

måste vara betydligt svårare än att göra en kopia i originalets storlek eller större. Av bilderna framgår, att de båda typerna inte bara är gravörarytten av hög kvalitet utan också att de har likheter i stilen, som tyder på att de har utförts av samma person.

Fig. 9. Åtsida av guldgroschen 1516 från staden Köln. Nedtill i myntbildens finns en inskrift inom ett vågrätt band, begränsat av två linjer upptill och en nedtill. Två av de tre figurerna (heliga tre konungar) står på detta band. Ett sådant arrangemang kan vara ursprunget till den avskärmingslinje, som var vanlig under 1600-talet. Vi tackar Kenneth Jonsson för anvisning om denna mynttyp.

Genom det material, som är känt för oss när detta skrives, har vi kommit fram till att följande förklaring är den mest sannolika:

Gravören har utfört två stampar för en planerad prägling i ett öres storlek, och med dem har provprägling utförts. Därefter har man beslutat, att präglingen skulle ske i större format, varefter samme gravör har utfört de större stampar, varmed gyllen 1528 har präglats.

Enligt Kenneth Jonssons artikel var miniatyren i mars 1982 inlämnad för konservering. Så vitt vi vet har därefter ingenting publicerats om detta intressanta objekt. Vi emotser nu snarast en artikel med foton före och efter konserveringen, både i originalstorlek och förstorade, samt med uppgift om den bedömning, som man gör från sakkunnigt håll.²⁴

När vi har fått ytterligare uppgifter om miniatyren, bör de antaganden, som vi här har gjort, ånyo prövas.

Vi hoppas nu, att denna artikel med de framställda frågorna skall väcka uppmärksamhet inom kretsar med intresse för numismatik och 1500-talshistoria. För att alla som så önskar skall få möjlighet att medverka på ett tidigt stadium, anhåller vi om att vår artikel måtte publiceras snarast möjligt, utan det dröjsmål, som utarbetandet av svar skulle förorsaka.

Vi hoppas också, att styrelsen för Gunnar Ekströms Stiftelse, vars uppgift är att främja numismatisk forskning, skall medverka till att en objektiv undersökning utföres.

För att artikeln skall bli tillgänglig för så många läsare som möjligt, har den sänts både till Svensk Numismatisk Tidskrift och till Skandinaviska Mynt Magasinet.

Noter

1. Hallenberg meddelar följande anående arbetslöner under Gustav Vasas tid:

"Utgifne penningar till byggnad på Borkholms ladegård. — Item Swen Bååth, Willam Timmerman hafwa arbetat 196 dagar, och fick vardera om dagen 1 öre —" (sid 164. Räkenskaper för Öland 1539.)

"Utgifne penningar till W(år) N(ådige) H(erres) skepp, som byggdes å nyo wid Raseborgs slott 1541.

Item är giwet 12 Timmermän, som upphöggo skeppet — hwardera om dagen 1 1/2 öre." (Sid. 224.)

Under 1530-talet var alltså dagsförtjänsten för en hantverkare 1 öre, under 1540-talet 1 1/2 öre. Dessutom kan visserligen ha utgått kost och logi, men då det gällde personer, som ej var helårsanställda utan arbetade med speciella projekt, bör sådan eventuellt utgående ersättning kunna likställas med traktement, d.v.s. ersättning för merkostnad vid arbete utom hemorten.

I NM XXII meddelas för perioden 1527—35, att kursen på silvermyntet 1 daler "sjönk mycket snart till 3 mark". 1536—39 varierade kursen mellan 3 och 3 1/2 mark. Om vi antar, att kursen 1528 var 3 mark, så motsvarade 1 daler (eller silvergyllen) med rätt vikt och halt 3 mark = 24 öre. En daler motsvarade alltså hantverkarens konstanta lön under 24 dagar eller c:a 1 månad.

Nu är det vanskligt att jämföra

var tids löner med 1500-talets på grund av skillnaderna i levnadsomständigheter, ekonomiska förhållanden, beskattning, arbetstidens längd m.m. Vid fast anställning utgick i regel naturaförmåner (kost, logi m.m.). Man kunde dock tänka sig, att vår nuvarande konung under någon av sina s.k. eriksgator lät kasta ut bland folket ett antal mynt eller sedlar, vardera i värde motsvarande en arbetares genomsnittliga månadslön (efter skatt). Lika rimligt som detta skulle vara, lika rimligt hade det varit att kasta ut daler (gyllen) i silver bland allmogen i Uppsala 1528.

Som jämförelse kan även nämnas, att till Karl IX:s kröning 1607 präglades 1/2 och 1/8 riksdaler i silver (SM 76—77) samt 16 mark i guld (SM 15, vikt 4,9 g).

Till kröningen av Gustav II Adolf 1617 och Maria Eleonora 1620 präglades i silver 1, 1/2, 1/4 och 1/8 riksdaler (SM 81—90) samt i guld 16 mark (SM 10—11, vikt 4,9 g). Av den förra finns även exemplar med värdet 5 dukater (SM 9, vikt 17,34 g). Vi bör här observera, att i jämförelse med 1500-talets förra hälft var prisnivån avsevärt högre — och alltså penningvärdet i (riks)daler lägre — under början av 1600-talet.

Det mynt, som anses varapräglat som kastpenning till Erik XIV:s kröning 1561 (SM 65, utan årtal) har valören 1/2 mark.

- Inga uppgifter om svenska gyllenmynt från 1520-talet finns i "Mynten i Gustav I:s registratur" av Lagerqvist — Nathorst-Böös.
- Exempel: medaljer över G Bonde och O Thegner (NM XVII:1 sid. 45 och 73) samt Karlsteens medaljer över Karl XI:s och Ulrika Eleonoras kröning (Stenström nr 18 och 41).
- På det unika ettöret från Västerås 1522 (App. 25, SM 9) skimtar en sned ojämn linje mellan kungens fötter på bilden i Sveriges Mynt. Den syns ej på motsvarande bild hos Appelgren (pl. II typ 11), och förefaller ej att tillhöra den graverade myntbilden.
- Ett slags avskärningslinje finns på den s.k. 1/4 gyllen 1522 (App. 5, SM 1), men det gäller här en begränsningslinje för kungabilden, som är en framåtvänd bröstbild. Gustav stöder sina händer på ett skrank eller en bordskant. För övrigt skiljer sig denna gyllen på ett markant sätt från alla andra objekt med anknytning till Gustav Vasa

(typ av porträtt, omskrifternas lydelse, bokstavsformer och gravörstil). 1/4 gyllen 1522 bör inte åberopas vid diskussionen om myntbildnen på gyllen 1528

På Fredrik I:s nobel 1532 med två bröstbilder i profil (Galster nr 45) åtskiljes bilderna och fältet med inskrift av en linje med liknande funktion som på 1/4 gyllen, alltså en linje som avslutar den på bilden medtagna delen av de avbildade personerna.

- Se Appelgrens plansch II—III, typ 12 A och 14 (Västerås 1528—29, SM typ II—III), samt plansch VI, typ 29 och 30 (Stockholm 1528, SM typ VI—VIII).

Liknande kronor tycks enligt bilderna finnas på den s.k. halvgyllen 1523 (App. 162, SM 35). Detta skulle kunna betyda, att objektet i fråga är tillverkat senare än det angivna året. Se vidare not nr 15.

- I äldre tid var det ganska vanligt, att en myntstamp kunde spricka efter att endast ha använts några få gånger. Många sällsynta varianter torde ha uppstått på detta sätt. Orsaken bör ha varit att härdningen misslyckades eller att järnet (stålet) i stampen var bristfälligt. Så sent som i början av 1700-talet drabbades gravören Hedlinger av sådana fel. Se Berch, sid. 244, om 1718 års riksdaler, och NNÄ 1956, sid. 53, om 1721 års riksdaler.
- App. sid. 43—44.
- Appelgren anser, att Walter von Plettenbergs guldengroschen 1525 (Livländska orden, Wenden) har samma stil. Ett exemplar i guld (10 dukater, 35,53 g) är avbildat i Hirsch's auktionskatalog 1966 (pl. XVII nr 819). Beträffande stilen kan myntherrens bild ej jämföras med samma på gyllen.
- Mynten med W är mycket sällsynta. Typerna App. 472 och 473 finns endast på Kungl. Myntkabinettet i Stockholm. I NM XVI meddelar Appelgren, att fyrken med W (som där har numret 62) endast var känd i ett exemplar. Även örtugarna App. 276 och 326 är ovanliga.
- På Appelgrens plansch XXXI med förfalskningar finns som nr 1 en örtug med W, lik App. 276. Förfalskningen är ett bevis för att originalet ansågs sällsynt.
- Jämför även Appelgrens text på sid. 46—47.
- Försök med prägling i ring har utförts från 1660-talet av myntgravörerna Breuer och Meybusch. Se Stenström sid. 225—227. Det första myntet, som har randskrift och allt-

så bevisligen är präglat i ring, är en åttamark 1670 (SM 59 b).

14. Enligt uppgift från Kungl. Myntkabinettet, Stockholm.
15. Ett unikt objekt, slaget i Uppsala med myntstämpar för 1523 års ettöre (App. 17), väger 28,71 g. Det anses ha valören en gyllen. Omskriften börjar S ERICVS REX. Stämpelställning 90°.

Här bör även nämnas den s.k. halvgyllen 1523. Se not 6. Åtsidans omskrift lyder GVBERNATE SWEDEN R. Enligt NM XXII väger objektet 12,98 g. Det har *likvånd* stämpelställning.

Appelgren skriver, att dessa båda kan ha samband med kungavalet 1523, trots att de ej nämner Gustav som konung. I så fall skulle de ha delats ut före valet. Skriftligt källmaterial, som stöder antagandet, tycks ej finnas.

16. Hans Hildebrand: Sveriges Medeltid sid. 874 och 884. Även Thorde- man sid. 55. Den tyska Joachimstalerens *finvikt* bestämdes 1524 till 25,69 g enligt Rasmusson i KL!
17. Halten hos gyllen 1528 tycks tyvärr ej ha blivit undersökt.
18. Galster sid. 24.
19. B E Hildebrand anger för guldexemplaret vikten 7 7/16 dukater (sid. 9).
20. Från 1800-talets mitt använde man vid Stockholms myntverk reduceringsmaskin att förminska modeller av mynt och medaljer till rätt storlek för präglingsverktygen. Någon sådan kan ej ha använts i detta fall. Jämför avståndet mellan bokstaven X och svärdet på båda typerna samt de upptill något insvängda sidorna på gyllens stora sköld med motsvarande upptill raka sidor på det lilla exemplaret. Någon annan sentida metod för automatisk bildöverföring kan därför ej heller ha använts.
21. Numismatikern Evald Ziervogel (1728–65) skildrar i det först utgivna häftet av sina historiska avhandlingar en dittills okänd variant av sture-märken 1512 med två S på åtsidan, som nyligen hade blivit anskaffad för Kongl. Academiens i Upsala Mynt-Cabinett av riksrådet m m Carl Ehrenpreus, akademiens kansler. Tyvärr nämnes ej varifrån exemplaret hade kommit. Till sist skriver Ziervogel:
- ”Vår misstänksamma tid präglar döma mindre benäget om sådana gamla penningar, som nu först komma i dagsljuset, och det har också stundom sin goda grund. Man gör ibland helt nya penningar, som aldrig förr varit til, och påbördar dem

en viss ålder: man gör och efter gamla penningar med åtskilliga konstgrepp, men häraf bedragas allenast de oförfarnare, ty skarpsynte Myntkännare låta ej så lätt draga sig bakom ljuset. Vår rara penning har alla de egenskaper man någonsin hos et oförfalskat mynt wil hafwa...”

T G Appelgren har visat, att den här nämnda varianten är en förfalskning (NM XXIII sid. 82).

22. Appelgren behandlar sådana kopior eller förfalskningar bl.a. i Gustav Vasas mynt (sid. 149) och i NM XXIII (sid. 79). Vår beskrivning av detta ämne utgår från Appelgrens utmärkta redogörelse i den senare artikeln. I denna nämner han även efterbildningar av gyllen 1528, som godtagits av de kunniga samlarna Stiernstedt och Oldenburg. En efterbildning i guld finns i familjen Bondes samling på Eriksberg.
- Se även L O Lagerqvist: Svenska mynt under vikingatid och medeltid (sid. 175).
23. Ett undantag finns dock belagt. Den svenske mynt- och medaljgravören Arvid Karlsteen (död 1718) har, på beställning av storsamlaren Gustav Rålamb, gjort en kopia av en medalj över Kristian II. Se NM XXX, sid. 188.
- I detta sammanhang kan också nämnas Johan Georg Breuer, en av Sveriges främsta mynt- och medaljgravörer under 1600-talet. 1649–1665 var han verksam i Avesta, därefter vid myntverket i Stockholm. Han lämnade Sverige 1669 sedan han hade förskingrat 900 daler s:m. (NNA 1952 sid. 110.)
- 1684 avskedades han som myntmästare i Braunschweig på grund av otillåten myntning och felaktig redovisning. Bl.a. hade han graverat och präglat ett mynt med årtalet 1683 och bilden av en ”japansk furste” MANG CHA SO FI. Det skulle försäljas i Ryssland. (B Thorde- man i NM XXVIII, sid. 64.) Huruvida Breuer har utfört förfalskningar eller kopior av äldre svenska mynt är en fråga, som ej är utredd och som måhända aldrig kan besvaras.
24. Det vore även intressant att känna fyndplatsen Nyhammars läge i förhållande till äldre bebyggelse och vägar. I Grangårde socken har funnits ett järnbruk Nyhammar, anlagt före 1695 (enligt 1877 års förteckning över järnstämpar).

Anmärkning. När text på mynten har angivits, har vi ej tagit hänsyn till de varierande bokstavstyperna. Vidare har vi utelämnat alla skiljetecken.

Litteratur

Ahlströms auktionskataloger:

Nr 8, 26/4 1975 (med $\frac{1}{2}$ gyllen 1528)

Nr 14, 16–17/4 1977 (med utförlig beskrivning av Sten Sture d. y: s $1\frac{1}{2}$ mark 1512)

Nr 35, 9–10/5 1987 (med 1 gyllen 1528)

Appelgren, T G: Gustav Vasas mynt. Stockholm 1933. Hänvisning till olika typer betecknas App + nummer.

Berch, Carl Reinhold: Beskrifning öfver Swenska Mynt och Kongl. Skåde-Penningar. Upsala 1773.

Brenner, Elias: Thesaurus nummorum sueo-gothicorum. Stockholm 1731. Gyllen nämnd och avbildad på pag. 59. Bild finns även i 1691 års upplaga (faksimilupplaga 1972).

Galster, Georg: Unionstidens ud-møntninger. København 1972.

Hallenberg, J: Historisk afhandling om mynt och warors wärde i Swerige under konung Gustaf I:s regering. Stockholm 1798.

Hildebrand, B E: Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer I. Stockholm 1874.

Hildebrand, Hans: Sveriges Medeltid. Första delen, bok 2. Stockholm 1894.

Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid. (KL:) Malmö 1956–67.

Artiklarna Avslag, Gyllen, Joachimstaler, Kastpenning och Nobel, alla författade av N L Rasmusson.

Lagerqvist, Lars O: Svenska mynt under vikingatid och medeltid. Stockholm 1970.

Lagerqvist, Lars O, och Nathorst-Böös, E: Mynten i Gustav I:s registratur. Mölndal 1981.

Ljung, S: Erik Jöransson Tegel. Stockholm 1939.

Numismatiska meddelanden (NM):

NM XVI Konung Gustaf I:s mynt beskrifna af T G Appelgren. Stockholm 1905. (Med uppgifter om antalet kända exemplar.)

NM XVII Minnespenningar öfver enskilda... af Bror Edv. Hyckert Del I. Stockholm 1905—06.

NM XXII Sveriges mynt 1449—1917 av K A Wallroth. Stockholm 1918.

NM XXIII Stockholm 1923. Med artikeln Sten Sture den yngres markstycken av T G Appelgren.

NM XXVIII Stockholm 1935. Med artikeln Ett bidrag till Johan Georg Breuers biografi av Bengt Thordeman.

NM XXX Stockholm 1965. Med artikeln Christiern den andens Dimicandum-medaille av Kirsten Bendixen.

Nordisk numismatisk årsskrift (NNÄ):

NNÄ 1952 Stockholm 1954. Med artikeln Bankens förvaltning av myntet, av Torgny Lindgren.

NNÄ 1956 Stockholm 1958. Med artikeln Jubelriksdalern 1721 av Torgny Lindgren.

Sveriges mynt 1521—1977 (SM): av B Ahlström, Y Almer och B Hemmingsson, Stockholm 1976.

Stenström, Stig: Arvid Karlsteen. Göteborg 1944.

Svenska män och kvinnor. Del 7. Stockholm 1954. (m. artikel om Erik Jöransson Tegel.)

Thordeman, Bengt: Sveriges medeltidsmynt. Ingår i Nordisk Kultur XXIX. Stockholm 1936.

Ziervogel: Trettio Historiska Afhandlingar öfver Svenska Mynt och Medailler: År 1755, Weckotals utgifne af EVALD ZIERVOGEL. Stockholm u.å. (Prof-Arket.)

Tidskriftsartiklar

Hemmingsson, Bengt: 1528 års stormynt — de kända exemplaren. *Skandinavisk Numismatik* 1976 nr 2.

Hemmingsson, Bengt: Gustav Vasas kröning den 12 januari 1528. *Myntkontakt* 1978 nr 1.

Jonsson, Kenneth: Ett "provmynt" för 1 öre, slaget till Gustav Vasas kröning 1528? *Skandinavisk Numismatik* 1982 nr 3.

Nyupptäckt "medalj" från upplöppen i Malmö 1799

I Kungl Myntkabinettets samlingar finns ett litet primitivtpräglat medaljliknande föremål (troligen ett ompräglat mynt). Detta har ej tidigare behandlats i den numismatiska litteraturen.

Jetongen, som är av koppar, är oval (27×22 mm) till formen. Åtsidan visar en med bajonett försedd flintlåsmusköt korsande en luntstake (?) inom två ovala ringar. Kring kanten finns texten: MALMÖ SLOTT BE= VAKADES D: 10 DEC: 1799.

Frånsidan visar i mitten ett kringelformat mönster (ett monogram eller en åtta?). På fyra sidor om kringlan finns inslaget bokstäverna S, B, M och F. Kring kanten finns texten: ENIGHETEN. ÅTER = STÅLDE. LUNGNEN.

Varför tillverkades denna medalj? Händelserna kring medaljens tillkomst tycks vara i det närmaste bortglömda hos de flesta.

Under de sista åren av 1700-talet rådde det hungersnöd i Skåne samtidigt som bönderna behöll säden i magasinerna. Därtill hade händelserna i Frankrike under revolutionsåren skapat en upprorsstämning i vissa kretsar i övriga Europa, bl a i Sverige.

I Malmö hade det länge funnits ett uttalat missnöje vilket nådde sin kulmen 8 december 1799. Hantverkare och borgare gjorde gemensam sak mot vad de ansåg vara myndighetspersoner. Våldsamheter förekom på olika ställen i staden och stora folksamlingar drog genom de trånga gatorna. Orsaken till denna stämning i Malmö just denna dag var att man ansåg bröd- och matpriserna vara för höga (priserna var delvis högt uppdrivna p g a att handelsmännen köpte upp allmogens produkter redan utanför stadsportarna). Man var även upprörd över att en lärpojke insatts i arrest.

Landshövding Toll försäkrade att pojken skulle släppas och att den till staden inkommande allmogen skulle tvingas att torgföra sina förråd av råg, ca 300 tunnor. Dessut-

om tillkännagavs det att garnisonen skulle få förstärkning med 53 man till häst av Månstorps kompani av Norra skånska kavalleriet jämte befäl. Denna åtgärd visade sig vara behöflig därför att missnöjet även jäste inom stadens egen garnison. Någon vecka tidigare hade nämligen garnisonen, p g a kronprins Gustavs (sedermera prinsen av Vasa) födelse, skjutit salut. Man skulle avfira inte mindre än 256 skott om 24 serier. Genom missförstånd i ordergivningen kom Malmö att skakas av de kraftiga kanonaderna från middagstid till långt in på kvällen. Det avlossades nämligen inte mindre än 512 skott i stället för 256. De fåtaliga artilleristerna som serverade kanonerna blev säkerligen psykiskt skadade av den långa saluten. Kommandanten greve Henning Adolph Gyllenborg som var ansvarig för eldgivningen fick ur egen kassa betala värdet av dessa extra 256 skott.

Flera av handelsmännen blev under kvällen anfallna av upprorska borgare. Garnisonen kom i rörelse men utan verkan. Kl 22.00 tågade det första korpralskapet av Månstorps kompani in i staden. Det var tungt kavalleri med full packning. Soldaterna slog läger på Stortorget där senare under nattens lopp hela kompaniet samlades.

Under tiden hade societeterna varit uppkallade på rådhuset. Med anledning av middagens våld hade de förklarat sig villiga att hjälpa soldaterna att slå ned våldsmakarna. På detta sätt fick Malmöhus fästning till besättning en i hast med självald beväpning försedd kår, bestående av ungarlar bland handels- och tjänstemannaklassen. Det valdes även en tillfällig kommandant på fästningen, amiralitetslöjtnanten Polheimer, anställd som mekaniker vid hamnbyggnaden (han ansågs vara Malmö stads störste och starkaste karl). Denna borgarekår övertog vakthållningen nattetid och fick sin högvakt i rådhuset. De upprorska, som särskilt hade utmärkt sig, sattes i häkte.

Primitivt tillverkad jetong från oroligheterna i Malmö 1799. Foto: Bengt A Lundberg, Raå.

Lugnet återställdes och rannsaking företogs med de brottsliga av vilka fyra dömdes till döden men benådades senare. De dömda upp- rorsmakarna fick straffarbete i Karlskrona där de fick arbeta i en smedja. Flera fick det lindrigare straffet att slita spö eller ris.

Det hela gav dock ett positivt resultat i det att fasta torgdagar inrättades en gång i veckan.

Händelsernas förlopp som är bakgrunden till medaljens framställning är helt klara. Däremot vet vi inget om den som tillverkat den eller om fler exemplar finns. Någon har trots allt gjort sig besväret att tillverka stamper. Det är möjligt att medlemmarna i den i all hast upp- rättade borgarkåren ansåg att insat- sen var värd en medalj.

Ian Wiséhn

Källor:

Ahnfelt, Arvid, Ur svenska hof- vets och aristokratiens lif, vol. III, Stockholm 1881, sid 150–151.

Halling, Carl Christian, Minnen, Lund 1877–80.

**GYNNA
SNT:S
ANNONSÖRER**

Bödelns lön

Under andra hälften av 1400-talet och under 1500- talets början hade bödeln en lön på ca 17–20 mark per år och 5 mark i klädpengar (dessa pengar utgick dock inte varje år utan behovsprövades). Kläd- pengarna skulle betala tjänstedräk- ten — vi vet att bödeln i t ex Arboga var klädd i röda kläder. Som regel hade bödeln fri bostad som då sam- tidigt fungerade som häkte.

Extra ersättning i reda pengar kunde utgå vid krävande förrätt- ningar liksom vissa bidrag kunde lämnas för inköp av mat och ved. Öl och kirsedrank (körsbärsvin) in- gick som naturaförmån i lönen.

Det var vanligt förekommande att bödeln fick både skopenningar, offerpenningar (dvs pengar som lämnats som offer vid mässa) samt särskilda "nackpenningar". Detta gällde i första hand vid avrättningar av statsfångar och främlingar i staden, varvid som regel en halv mark utbetalades för varje avrättning. Vid dessa förrättningar utgick alltid öl och bröd som extra ersättning. Samma rätt till särskild ersättning för omhändertagande av främling- ar tillkom även stadstjänarna. Om det fanns målsägare från annan ort fick dessa erlagga avrättningsavgif- ten till bödeln, då borgarna endast betalade för avrättningar av sådana som bodde i den egna staden.

En säker inkomst som alltid till- föll bödeln och hans drängar var de s k "hemlighuspenningarna" som utbetalades av borgarna enskilt och

utgjorde ersättning för att bödeln tömde deras "hemlighus". Detta var nämligen en syssla som ingen annan av stadens innevånare kunde förmås att utföra.

Bödeln eller — som han ofta kal- lades — mästermannen var anställd och avlönad av borgmästare och råd. För att täcka bödelns lön upp- togs en särskild skatt, de s k "bö- delspenningarna". En gång om året indrevs lönen till bödeln av två av stadens betrodda män. De indrivna skattemedlen brukade dock aldrig räcka till, utan borgmästaren och hans råd fick ofta lägga till av andra tillgängliga medel.

En för bödeln viktig förmån var att han (liksom stadstjänarna) var befriad från skatt till staden.

Sammantaget var nog bödelns lön fullt tillräcklig även om det är tveksamt om denna ekonomiska trygghet övervägde nackdelarna.

Ian Wiséhn

SPECIE MYNTHANDEL HB

**Köper o säljer
Mynt • Sedlar • Medaljer**

*Spec. Äldre svenska kopparmynt.
Sedlar före 1900.
Kommissionsuppdrag – Auktioner.*

Storgatan 19, Box 69
574 01 VETLANDA
Tel 0383/153 01

Annorlunda medaljutställning i Karlskrona

Civilingenjör Sven Erik Lindberg, son till medaljgravören Erik Lindberg (1873—1966), ordnade i slutet av 1987 en utställning av en del av sin förnämliga medaljsamling i centrallasarettets matsal i Karlskrona. I montern hade Sven Erik Lindberg lagt ner ett imponerande arbete för att göra utställningen så givande som möjligt, med stativ som åskådarna själva kunde rotera för att kunna studera medaljernas båda sidor. Där fanns även en kort översikt över de olika stegen vid medaljtillverkning. Han skrev själv i introduktionen som var framlagd vid montern:

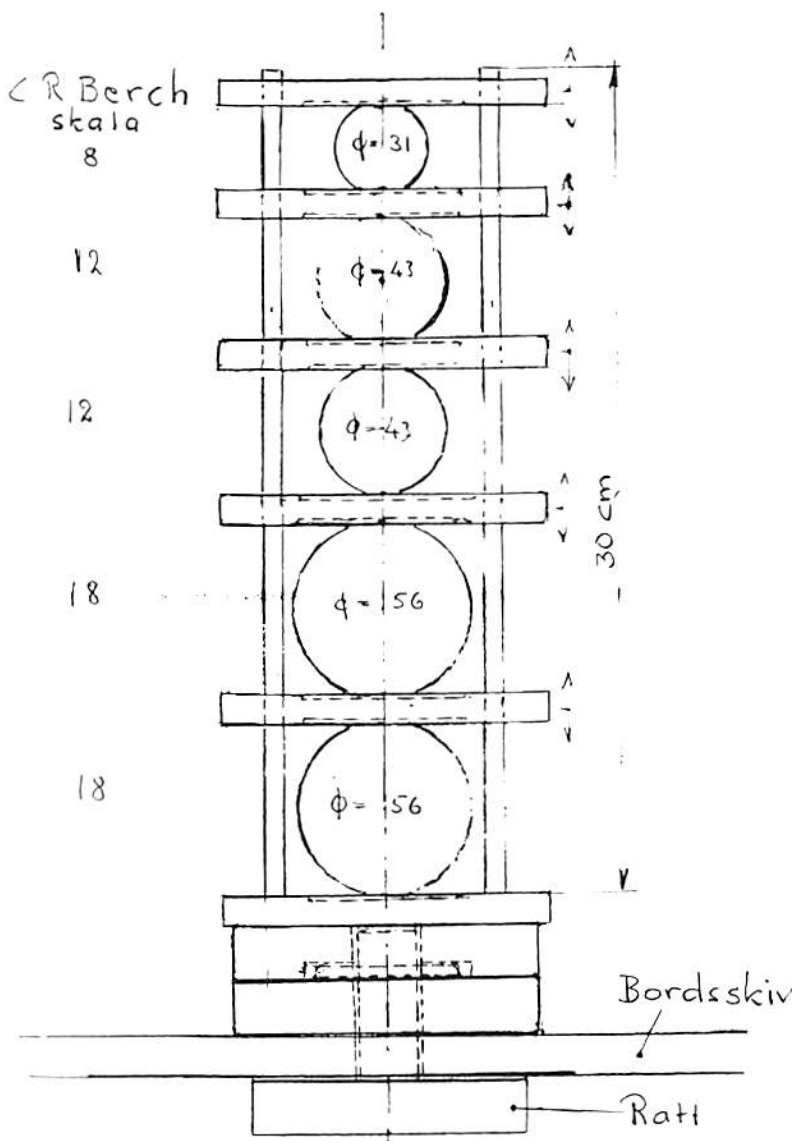
Centrallasarettets konstklubb har bett mig att visa några av medaljerna i min samling. Tyvärr är detta inte så lätt att göra på en medaljens karaktär av att ha två sidor, vilka båda är intressanta. De kunna givetvis studeras om de finns i dubbla exemplar, men så är ej fallet. Ej heller är det tänkbart att studera medaljerna en i taget genom att hålla dem i handen.

Jag har valt att i en monter placera medaljerna vertikalt på från utsidan vridbara stativ. Man kan då lätt studera både åt- och frånsidorna och dessutom ställa in dem i rätt belysningsvinkel.

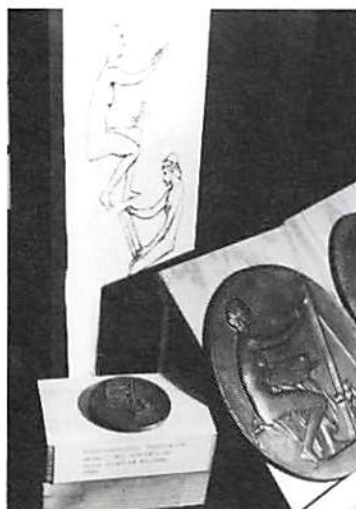
Min samling innehåller givetvis huvudsakligen exemplar från min far Eriks och min farfar Adolfs produktioner, men även från några andra konstnärers. Både Adolf och Erik studerade under senare delen av 1800-talet medaljkonsten i Paris och har därvid påverkats av den sk franska stilen. De kom även i kontakt med det då nya sättet att upplägga motiven i stor skala, vilka sedan i reduktionsmaskiner kopierades ner till medaljens storlek.

Jag hoppas att klubben genom sitt initiativ väckt intresse för medaljkonstens särart.

Sven Lindberg

Genom att medaljerna var placerade i vridbara stativ gavs åskådarna möjlighet att studera både åt- och frånsidorna. Foto: Sten-Erik Lindström efter Sven E Lindbergs teckning.

En del av de olika stegen från skiss till färdig medalj. Foto Sten-Erik Lindström.

MYNT NYTT

Norge

Den Kongelige Mynt i Kongsberg har meddelat att man av präglings-tekniska skäl vidtagit mindre ändringar på 1988 års norska mynt jämfört med 1987. Det är motiven som minskats på 5 kronor, 50 öre och 10 öre mynten med respektive 2,7 %, 5 % och 4 %.

Liksom 1987 har myntgravören Öivind Hansen gjort arbetet.

Bele

Foto Ole Jonny Leander, Kongsberg, Norge.

**BEGÄR FÖRTECKNING
ÖVER LITTERATUR TILL
SALU HOS SNFI SKRIV
ELLER RING 08/67 55 98**

Adressändring

*Använd postens adress-
ändringsblankett, som du
sänder till:*

Svenska
Numismatiska
Föreningen
Östermalmsgatan 81
114 50 STOCKHOLM

NUMISMATISK LITTERATUR

klubbas vid auktionen den 1 oktober i Helsingfors. Beställ gratis lista från Finlands Numismatikerförbund, Box 895, SF-00101 Helsingfors.

Tidiga svenska aktiebrev i Statens Sjöhistoriska Museum

Som ett tillägg till artikeln *Innehavet av tidiga svenska aktiebrev i offentliga samlingar* (SNT 1987: 9/10, sid 318-319) förtecknas här de som finns i Statens Sjöhistoriska Museum i Stockholm. I detta museum har framförallt aktiebrevens vignetter en speciell funktion i samband med dokumentationsarbetet med samlingarna. I många fall saknas det nämligen bilder på mindre handelsfartyg, ångbåtar för kusttrafik m m. I museets samling ingår

aktiebrev från aktiebolag med anknytning till rederier, varv, hamnar, kanaler och vissa handelsbolag.

Arboga Ångfartygs- och Rederi-Bolag, 1 aktie å 500 Riksdaler Banco-sedlar, nr 43. Utgiven i Arboga 26 augusti 1837.

Bolaget för Ångbåtsfarten emellan Stockholm och Westerås, nu egande Ångfartygen Gustaf Wasa, Westmanland och Yngwe Freij, nr 466. Utgiven 3 maj 1847.

Götha Canal, 1 aktie å 100 Riksdaler

Banco, nr 5013. Utgiven i Stockholm 28 maj 1810.

Linköpings Ångfartygs-Bolag, 1 aktie å 200 Riksdaler Banco, utan nummer. Utgiven i Linköping 1 december 1845.

Svenska Ost-Indiska Compagniet, 1 aktie å 100 Riksdaler Specie, nr 2600. Utgiven i Göteborg 1782.

Ångbogser Bolaget, 1 aktie å 100 Riksdaler Banco, utan nummer. Utgiven i Stockholm 1832.

Ian Wiséhn

Stort guldfynd i Egypten

I december förra året påträffades i ett koptiskt kloster i Dairal-Abiad under golvet i en munkcell två lerkrutor med 820 bysantinska guldmynt från Justinianus I, Phocas och Heraclius, dvs åren 527-641. De kom fram under utgrävningar — klostret håller på att restaureras — vilket torde vara förklaringen till att fyndet inte omedelbart försvann till den internationella marknaden, som det annars brukar gå i medelhavsområdet.

LLt

Mynthandel som upphört

Anders Noréns mynthandel i Östhammar har upphört.

Deposition av svenska privatbankssedlar

AB Tumba Bruk överlämnade 1986 en stor och förnämlig depositionsblankett.

HÅKAN WESTERLUND

Mynthandel

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

*Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar
före 1930*

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel 08/11 08 07

tion till Kungl Myntkabinetet. Sammanlagt 1 515 sedelblanketter, färgprover, provtryck och skisser ingick. Huvudsakligen rör det sig om material från Jacob Bagges sedeltryckeri — sedlar från landets privatbanker. Av särskilt stort intresse är de skisser som konstnären Julius Kronberg (1850—1921) utfört. Kungl Myntkabinetet kan endast tacksamt konstatera att AB Tumba Bruk gjort en kulturinsats genom att i snart hundra år pietetsfullt bevara denna samling. Detta nytillskott läggs nu tillsammans med Sveriges Riksbanks sedelsamling som sedan länge finns på Kungl Myntkabinetet.

Ian Wiséhn

Se även omslaget!

Sedelblankett från Mälare-Provinsernas Enskilda Bank, 100 kr, 1875. Foto: Gunnel Jansson 1987. Skala 1:1.

Sedelförslag utförd av Julius Kronberg och Agi Lindegren 1892: Norrbottens Enskilda Bank, 50 kr 1893. Foto: Gunnel Jansson 1987. Skala 1:1.

Karl XII, Swedenborg och decimalsystemet

Av Erik Gamby

I en intressant artikel om Jacob Fagots decimalsystem i SNT nr 6 1987 berättar Martin Ekman att redan 1719 en skrift tryckts "med argument för decimalindelningar av både mått och mynt". Ekman förmodar att författaren var dåvarande inspektorn för mått och vikt Erik Rising. Så är emellertid inte fallet. Författaren var Emanuel Swedenborg, och skriften har titeln "Förslag till vårt mynts och mätts indelning, så att rekningen kan lättas och allt bråk afskaffas". Den trycktes i Kongl. boktryckeriet, utan angivande av författarnamn. Men att

den skrivits av Swedenborg har sedan länge varit känt.¹

Swedenborg var likväl inte den förste som umgicks med tanken att tillämpa decimalsystemet på svenskt mått och vikt. Redan Stiernhielm var på 1660-talet inne på liknande tankar. Det var dock inte Stiernhielm som inspirerade Swedenborg till hans skrift utan Karl XII. Därom berättar Swedenborg i sin 1722 i Hamburg utgivna latinska skrift "Miscellanae observationes" samt på svenska i ett brev till historieskrivaren Jöran Nordberg, vilken 1740 tryckte det i sin

bekanta "Konung Carl XII:tes historia" (sid. 599–602). Ur denna senare skrift hämtar jag följande avsnitt, här återgivet med moderniserad ortografi.

"Enär commercie-rådet herr Christopher Polhem i slutet av år 1716 uppå kongl. befallning begav sig ned till Lund och jag av herr commercie-rådet var anmodad att göra följe, tilldrog sig vid vår ankomst esomoftast att uti Konungens närvaro föra discourser, som i synnerhet angingo mekaniken, och den delen som vidrörer reglorna och förmågan med dess uträkning, som ock angående geometrin och aritmetiken, med åtskilligt annat uti matematiken. Den store

Herren viste sig hava ett särdeles nöje och behag att däruti fråga oss över ett och annat, likasom han så oförmärkt ville inhämta någon kunskap. Men likväl då och då lät förmärka att han intet var så okunnig däruti som han förebar, vilket gjorde oss något uppmärksamare att vara på vår akt, att icke anbringa något allmänt och av mindre värde, ej heller att anföra något uti oviss-het, varuti han kunde visa annat.

Då ibland annat uti matematiken föreföll en diskussion angående vår aritmetik och räkningssätt och berättades att det vanliga och nu överallt vedertagna har sin egentliga period vid vart 10:de tal, så att man med enkelt tal alltid fort-farar till 10, sedan betjänar sig av tvenne, till dess 10 omgångar bliva, då trenne tal komma att brukas. Orsaken därtill sade vi vara den, att i begynnelsen, då ännu inga skrevna tal voro gängse, den gemena och simpla hopen förrättade all räkning på sina finger, som lärer ofelbart varit den första räkning-metoden och lika med den ännu hos de gemena och olärda i bruk. Men sedan världen mer och mer av sina erfarenheter inhämtat kunskap och begynt att därav formera vetenskaper har samma allmänna räkningssätt blivit fört uti pennan och på papperet och siffror blivit inventerade, som skulle betyda 1, 2, 3, 4, 5 etc. och så vidare men behållit den gamla vanan och lämpat räkningen efter den på fingren först anställda, och således med enkla tal först gått till 10 och därefter med tvenne siffror till 100, varandes all omväxling behållen till vid vart multiplicerat 10-tal.¹

Under den följande diskussionen hävdade Karl XII att detta sätt att räkna vore opraktiskt, därför att man vid halvering av de högre talen måste tillgripa bråktal, vilket försvårar sammanräkningen. Om man i stället använde sig av 8 eller 16 som utgångspunkt skulle detta underlätta räkningen, eftersom 8 är kuban av 2 och 16 kvadraten av 4, så att man genom halveringar kunde få nominalerna 16, 8, 4, 2 och 1 och bråktal sålunde kunde undvikas. Kungen begärde därefter att Swedenborg skulle utarbeta ett förslag till nytt räknesystem med utgångspunkten från talet 64, som är kvadraten av 8 och kuban av 4.

Dagen därpå sände Karl XII en egenhändig plan till det nya räknesystemet med nya tal och nya namn, vari han indelade talet 64 i åtta klas-ser. Med utgångspunkt från kung-

ens förslag utarbetade Swedenborg det nya systemet, vari tiotalssystemet utbytts mot ett 8-talssystem med nya namn på siffrorna 1—8 så-lunda:

1 ersätts med l	[uttalas: "ell"]
2 ersättes med s	[uttalas: "ess"]
3 ersättes med n	[uttalas: "enn"]
4 ersättes med m	[uttalas: "emm"]
5 ersättes med t	[uttalas: "ett"]
6 ersättes med f	[uttalas: "eff"]
7 ersättes med u	[uttalas: "u"]
8 ersättes med lo	[uttalas: "lo"]

För de högre 8-talen konstruerades följande benämningar: so [16], no [24], mo [32], to [40], fo [48], vo [56], loo [64].

I utförliga tabeller visar Swedenborg därefter hur 8-talsystemet kan tillämpas på de dåvarande mynt-, mål- och viktsystemen. "Härav skall visas huru räkningen i allt är kortare och lättare, allenast man först kommer i vanan därmed", anmärker Swedenborg trosvisst.

Om systemets förträfflighet var meningarna likväl delade. När Swedenborg 1718 sände manuskriptet till systemet till sin sväger Erik Benzelius, som var universitetsbibliotekarie i Uppsala, för att denne skulle låta trycka förslaget, skickade denne manuskriptet tillbaka med den kritiska anmärkningen att förslaget var alltför revolutionärt och att systemet vore opraktiskt. Dessutom fruktade Benzelius att förslaget skulle väcka farhågor hos folket att man förberedde ogynnsamma förändringar i myntsystemet.

Swedenborg sände i oktober 1718 det handskrivna förslaget till Karl XII, som då vistades i Strömstad under förberedelserna till det norska fälttåget. Den olycksaliga kulan vid Fredrikshald satte den 30 november stopp för kungens planer på ett nytt räknesystem. Swedenborgs förslag har emellertid bevarats och finns nu till beskådande i Kungliga Bibliotekets handskriftsamling i Stockholm.²

Sannolikt har Swedenborg själv insett systemets avigsidor. I varje fall utarbetade han redan 1719 ett nytt system, baserat på decimalsystemet. Han har där löst problemet med de svenska myntens anpass-

Emanuel Swedenborg. Medaljslagen av Kungl Vetenskapsakademien 1852 och graverad av P. Lundgren. Kungl Myntkabinettet. Foto ATA.

ning efter räknesystemet genom den geniala idén att ändra myntsystemet så att det passar decimalsystemet.

I detta nya förslag beskriver Swedenborg myntets indelning på följande sätt:

"Om en mark lödigt silver förmyntas till 10 riksdaler (varande då riksdalern av mindre halt än en utrikes), en riksdaler till 10 femstycken, ett femstycke till 10 wittnar, en witten till 10 penningar... så skulle av bemelte indelning följa, att räkningen otroligt skulle lättas och brutne tal alldeles avskaffas".

Men inte heller detta förslag vann myndigheternas godkännande, och det skulle dröja till 1855 innan decimalsystemet i dess helhet infördes i Sverige.

1. Jfr Nordisk familjebok, 2:dra uppl., bd 27 (1918), sp. 910 (Art. Swedenborg).
2. KB, Handskriftsavdelningen, sign. X. 722: En ny rekenkonst som omväxlas vid 8, hvarigenom all ting angående mynt, wicht, mål och mått monga resor bättre än efter wahnligheten uträknas, af Em. Swedberg. — En översättning till engelska med utförlig kommentar utgavs av Alfred Acton genom Swedenborg Scientific Association, Philadelphia, Pa./USA, 1941 (Exemplar i KB).

**KÖP GAMLA
NUMMER ELLER
HELA ÅRSGÅNGER
av MYNTKONTAKT/
SNT – FINNS HOS
KANSLIET 08/57 55 98**

UR STYRELSENS ÅRS- BERÄTTELSE FÖR ÅR 1987.

Styrelsen har under 1987 haft följande sammansättning:

Ordf G Bergenstråhle, v ordf, sekre T Sundquist, kassaförv U Nordlind. Övriga: A Frösell, M Greijer, R Sjöberg, U Ström, suppleanter: K Jonsson, B Hovén, B Rådström.

Styrelsen har under året hållit 5 protokollförda sammanträden.

Utöver i styrelsen har arbete pågått i olika kommittéer.

Beträffande verksamheten under året hänvisas till vad som publicerats i *Svensk Numismatisk Tidskrift* och i *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*.

Sven Svenssons stiftelse för numismatik:

Föreningens ordinarie representanter i stiftelsen har varit G Bergenstråhle, N-U Fornander och T Sundquist, suppleanter har varit K Jonsson, U Nordlind och F Olrog. Kontrollant för samlingarna har varit G Bergenstråhle.

Gunnar Ekströms stiftelse för numismatik:

Föreningen har representerats av U Nordlind (ordinarie) och B Taras-Wahlberg (suppleant):

Medlemmar

Den 31 december 1987 uppgick föreningens medlemsantal till 947 juridiska och enskilda medlemmar.

Föreningens ekonomi framgår av vinst och förlusträkningen.

Medlem som önskar en fullständig årsberättelse kan vända sig till kansliet.

Balansräkning för Svenska Numismatiska Föreningen

	31.12.1986	31.12.1987
Tillgångar		
Kontanter	656:55	2.034:85
Postgiro	39.593:18	47.873:18
Banktillgodohavanden	368.388:19	444.254:64
Obligationer	611.011:10	597.032:10
Inventarier	1:—	1:—
Föreningens medaljsamling	1:—	1:—
Föreningens bibliotek	1:—	1:—
Lager: samlarmynt	32.903:03	11.164:17
samlarmedaljer	7.835:—	7.637:—
samlarjetonger	1.000:—	1.000:—
boklager	1.000:—	1.000:—
Summa	1.062.390:05	1.111.998:94

Skulder och eget kapital

Donationsfonder och andra fonder

C W Burmesters medaljfond	83.559:15	80.057:15
C W Burmesters förlagsfond	144.230:—	135.919:—
N L Rasmussons stipendiefond	38.369:30	39.333:30
Ständiga medlemmars fond	45.000:—	—:—

För särskilda ändamål reserverade medel

Bidrag till utgivning av NM 32:2	12.087:—	12.087:—
Förlagsfond för utgivning av skrifter	91.124:75	73.851:25
Belöningsmedaljers fond	9.391:—	9.228:20

Dokumentation av Sven Svenssons samlingar

Numismatisk samverkan	2.946:20	5.254:50
-----------------------	----------	----------

Övriga skulder

Källskatt	7.587:—	11.387:—
Diverse skulder	205:—	10.334:50
Utgiftsrester	915:22	—:—

Balanserade medel

Förskottsbetalda medlemsavgifter	18.185:—	33.340:—
Prenumerationsavgifter för NNUM	2.050:—	4.250:—
Förskottbetalningar på samlarmynt	3.220:—	—:—
Föreningens eget kapital	602.817:98	696.957:04

Summa 1.062.390:05 1.111.998:94

Börsvärde på obligationerna 31.12.1987

690.200:—

Vinst- och förlusträkning för Svenska Numismatiska Föreningen för räkenskapsåret 1.1. — 31.12.1987

Inkomster

Medlemsavgifter

Inträdesavgifter	600:—	
Årsavgifter	115.340:—	115.940:—

Intäkter av kapital

Räntor å bankräkningar och obligationer	85.862:13	
Nettovinst vid inlösen av obligationer	43.114:—	
Nedskrivning av obligationers värde	-43.114:—	85.862:13

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klosterg 5 222 22 LUND
046/14 43 69

<i>Försäljningsresultat</i>		
Medaljer	350:—	
Auktioner	31.134:39	
Litteratur	5.802:41	
Medlemsnålar	<u>380:—</u>	37.666:80

<i>Diverse inkomster</i>		
Diverse inkomster		450:—
	<u>Summa inkomster</u>	<u>239.918:93</u>

Kostnader		
<i>Personalkostnader</i>		
Löner	49.263:—	
Sociala avgifter	<u>1.672:—</u>	50.935:—

<i>Övriga kanslikostnader</i>		
Lokalkostnader:		
Hyra	14.364:—	
Försäkringar	838:—	
El	<u>380:80</u>	15.582:80

<i>Kontorsomkostnader</i>		
Telefon	1.688:20	
Kontorsmateriel	3.211:10	
Porton	10.514:19	
Tryck, foto	1.187:10	
Allmänna omkostnader	<u>438:30</u>	17.038:89

Inventarier	<u>1.387:—</u>	34.008:69
-------------	----------------	-----------

<i>Föreningsverksamhet</i>		
Avgift till Nordisk Numismatisk Union	886:35	
Avgifter till Internationella Numismatiska kommissionen m.fl. föreningar	906:80	
Årsmöte, klubbafnär, representation, gåvor, mässor:		
Årsmöte	4.432:90	
Representation, gåvor	3.602:90	
Föreningsmöten	<u>56:50</u>	9.885:45
Bibliotek (inbindningar, inköp)	1.438:25	
Kompletteringsköp till föreningens egen medaljsamling	<u>1.550:35</u>	12.874:05

<i>Tidskrifter</i>		
SNT	136.684:60	
Bidrag från S. Svenssons stiftelse f numismatik	50.000:—	86.684:60
Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad	<u>1.240:50</u>	87.925:10

<i>Försäljningsresultat</i>		
Jetonger	930:20	
Samlarmynt	<u>4.106:83</u>	5.037:03
	<u>Summa utgifter</u>	<u>190.779:87</u>
Överskott att tillföras kapitalet		<u>49.139:06</u>
	<u>Summa</u>	<u>239.918:93</u>

17:e kongressen för genealogi och heraldik Lissabon den 7—14 september 1986.

Portugals huvudstad är en ur många synpunkter lämplig samlingsplats för genealoger och heraldiker. Genealogerna har här flera utblickar, heraldikerna har gamla rötter, kongresslokaler i Fundação Calouste Gulbenkian är förnämliga och staden med sina omgivning har ett behagligt klimat.

Som organisatör stod Instituto Portugues de Heraldica. Fyra temata hade satts upp för föredragen:

1. Heraldiken och genealogien sedda utifrån sina europeiska och kulturella sammanhang
2. Förhållandet heraldik — genealogi mellan Europa och andra delar av världen, påverkan och sammanhang
3. De väpnade styrkornas heraldik
4. Fritt tema

Även om dessa svepande rubriker kunde rymma vad som helst kunde man förutse att kongressen skulle få en heraldisk slagsida, vilket också blev fallet. Av inalles 65 föredrag voro 18 genealogiska även om det fanns genealogiska inslag bland de övriga 47 heraldiska. Man talade på engelska, franska, tyska, spanska, italienska och portugisiska. Fyra föredrag i taget pågick samtidigt. Tolkning förekom ej. Därför kunde endast de som behärskade föredragshållarens språk avnjuta föredraget.

De föredrag som jag hörde låg på hög nivå. Ett behandlade irländska kungars ättlingar i Sydamerika, ett annat grundandet av den amerikanska staden Albuquerque från den spanska staden med samma namn och ett tredje — med en synnerligen engagerad fransktalande italienare — de genealogiska följderna av barn, födda i de ottomanska härskarnas harem. Släktforskare i Norden sysslar med helt andra, litet mera vardagliga problem och man kan därför diskutera den behållning man får av dylika föredrag, men för dem som sysslar med emigrantforskning och behöver internationella kanaler är en sådan här kongress värdefull med sina utländska kontakter.

Det är emellertid beklagligt att så många talare skall envisas med att läsa upp sina föredrag innantill. Det gör ett monotont intryck. De talare som inte talar på sitt eget språk må väl vara ursäktade, men att de som talar sitt modersmål läser från papperet är ett oskick som inte bör tillåtas.

Som omväxling till föredragen an-

ordnades mottagningar och besök inne i Lissabon och utflykter i omgivningarna. Sålunda öppnades kongressen i Palácio Galveias i närvaro av en representant för Portugals president och på det gamla kastellet São Jorge tog Lissabons Câmara Municipal emot. Ett antal höga marinofficerare tog emot kongressdeltagarna på Museu de Marinha, där en marinheraldisk utställning hade anordnats. En hel dag ägnades åt de berömda klostren i Batalha och Alcobaça och en halv dag åt de gamla historiska slotten Queluz och Sintra.

På det eleganta hotel Ritz anordnades en bankett med smoking. Bärandet av ordnar och medaljer till smoking växlar i olika länder, vilket också märktes på banketten. Med hänsyn härtill och då det här var fråga om en heraldisk kongress hade det varit lämpligare med frack, till vilken allt kan bäras. Man var ju i alla fall tvungen att ta med sig ett högtidsplagg. Sista dagen avslutades kongressen med en lång bussresa till det kungliga palatset i Vila Viçosa nära spanska gränsen.

Deltagarna kom från följande 29 länder (antalet deltagare inom parentes):

Andorra (2), Argentina (2), Belgien (10), Brasilien (3), Danmark (2), Tyska demokratiska republiken (2), England (8), Finland (6), Frankrike (11), Grekland (1), Irland (5), Italien (9), Kanada (2), Luxemburg (2), Malta (1), Mexiko (2), Nederländerna (11), Norge (6), Portugal (38), Rumänien (1), Schweiz (8), Sverige (12), Spanien (19), Sydafrika (2), Förbundsrepubliken Tyskland (15), Ungern (1), USA (5), och Österrike (1).

Antalet deltagare var således 189, var till kom 59 "acompanying persons". För dessa hade två särskilda utflyktsprogram ordnats.

Som väntat var de spanska och portugisiska deltagarna många, vilket gav kongressen en övertikt för deras språk, vilka tyvärr också dominerade hälsnings- och svarstalen.

Fyra svenska deltagare (Adam Heymowski, Per Nordenvall, Clara Neveus och Uno Lindgren) höll föredrag. Bland övriga svenskar märktes direktören Henric Sollbe, med stor erfarenhet av tidigare kongresser, riddarhusgenealogen Pontus Möller samt från Göteborg skriftställaren Leif Pahlsson, som representerade Västra Sveriges Heraldiska Sällskap och undertecknad Martin Bratt, som representerade VSGF.

Portugiserna är ett artigt och belevat folk. Inne i utflyktsbussarna kunde jämlika svenskar läsa följande anslag: "Om Eders Excellens önskar röka, var då god använd askkopparna".

M B

Kommande kongresser (2)

Jfr nr 4/5 1987, s 164. — Datum för den 18:e internationella kongressen för genealogi och heraldik i Innsbruck är numera fastställt till den 5-10 september 1988 med efterkongressresa den 10-13. Deltagaravgift AS (Schilling) 1.100.-, för följeperson AS 600.-, för efterkongressresan AS 3.350.-. Bank: Sparkasse Innsbruck-Hall (postgiro Wien 4606.754), konto No 1500-007 404 "Heraldik".

— Den 22:a internationella exlibriskongressen äger rum den 24-28 augusti 1988 i Frederikshavn, Danmark. Upplysningar genom Svenska Exlibrisföreningen, c/o Stolt, Birger Jarlsgatan 113 A, 113 56 Stockholm.

L P-n

Motionsfloden (4)

Jfr nr 4/5 1987. — Under år 1987 rann motionsfloden åter i stridström. För SNT:s läsare kunde följande noteras:

1986/87:Fö304 av Marianne Karlsson (c): Minnesmedalj för deltagande i den förstärkta försvarsberedskapen under andra världskriget ("att riksdagen hos regeringen begär förslag om instiftande av en dylik"). — Försvarsutskottet hemställde den 10 mars i sitt betänkande FöU 1986/87:7 med hänvisning till tidigare yttrande (FöU 1986/87:2 y, infört i KU 1986/87:16) om avslag, vilket även blev riksdagens beslut den 1 april.

1986/87:K806 av Marianne Karlsson (c): Det officiella belöningsystemet ("att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om d:o").

1986/87:K816 av Birger Hagård (m): Utdlandet av ordnar ("att riksdagen hos regeringen begär förslag om återupptagande av förläning av vissa utmärkelser inom Kungl Maj:ts Orden även till svenska medborgare" — gällde främst Svärds- och Vasatecknen samt Svärds- och Vasamedaljerna, vilka "icke äro ordnar").

1986/87:K817 av Birger Hagård (m): Minnesmedalj över kolonin Nya Sverige i Amerika ("att ... vidtagande av åtgärder för instiftande av en ny minnesmedalj över d:o"). — I KU 1986/87:35 den 27 maj hemställdes om att behandlingen av bl a dessa ärenden skulle uppskjutas till 1987/88 års riksmöte. I betänkandet KU 1987/88:10 den 10 november avstyrktes motionsyrkandena i ordensmotionerna och ansågs formerna för högtidlighållandet av 350-årsjubileet 1988 lämpligen prövas av den för ändamålet bildade nationalkommittén¹. Några remissyttranden infordrades ej. Särskilt yttrande avgavs av medlemmarna ang utvidgat användande av ordnar och medaljer. Riksdagen följde den 2 december utan debatt utskottets hemställan.

Därjämte hänvisades i motion 1986/87:N402 av Birger Hagård, om inrättande av ett bergskollegium, till det 1756 tillkomna "Svensk Bergsmans hedersmärke för snille och flit", vilket sedan dess utdelats av bergskollegium (till 1857/8), kommerskollegium, statens industriverk (två ex år 1976) och — sedan 1982 — Sveriges geologiska undersökning (SGU). — Motionen avstyrktes i näringsutskottets betänkande NU 1986/87:32 den 12 maj (riksdagsbeslut den 2 juni).

Till årets ännu stridare flod med bl a förslag om instiftande av en förtjänstorden, återkomma vi så snart riksdagstrycket föreligger.

L P-n

¹ Utdrag ur brev 1988-03-15 från den nas generalsekreterare (dok 1417W/gh): "Beträffande instiftande av ny officiell Nya Sverigemedalj har nationalkommittén för Nya Sverige beslutat att icke förorda en sådan.

Nationalkommittén har låtit prägla en minnesmedalj i 200 exemplar hos Sporrang med samma motiv som 1938 års minnesmedalj men med en annan baksida, nämligen med den officiella New Sweden '88 logon. Metallen är dessutom i brons och icke i silver som 1938.

Med denna medalj avser nationalkommittén tacka de som gjort insatser för nationalkommittén."

— Det bör tilläggas, att den äldre me-

daljen, som presenterades av fil dr Ernst E. Areen i *NNUM*, okt. 1939:8, s. 172-3, senast omnämns med bild i *Algot Mattssons jubileumsbok Nya Sverige - drömmen om ett imperium*, Göteborg 1987, s. 136.

Bobergiska priset

Som tidigare meddelats i *SNT* 1986:8 har fru Alice Ostergren, USA, överlämnat ett penningbelopp såsom gåva till Samfundet Kungl Myntkabinettets Vänner, för att användas till att hedra minnet av sin fader mynthandlaren m m Nils F Boberg (1881-1939). Samfundet har beslutat att instifta ett pris med namnet *Bobergiska Priset*, vilket består av en silvermedalj (avbildad här) att utdelas till personer som belöning för gänerik gärning i numismatikens tjänst.

Citat ur statuterna § 3

Med gänerik gärning i numismatikens tjänst avses verksamhet som bidrar till spridande och fördjupande av kunskaper i och förståelse för numismatik. Sådant verksamhet kan bedrivas genom t ex författarskap i numismatiska ämnen. Men även andra åtgärder som kommer numismatiken till godo på angivet sätt inrymms i definitionen. Vid bedömning skall i regel beaktas endast sådana verk som utgivits resp sådana åtgärder som vidtagits under de senaste två åren före beslutstillfället.

Medaljen kommer att utdelas första gången vid Samfundets årsmöte 5 maj 1988.

Något om kastpenningar

Det är bekant att kastpenningar genom århundradena ej enbart distribuerats genom utkastande utan också på andra sätt. N. L. Rasmuson: *Till kastpenningarnas historia* (Fataburen 1940) och Torgny Lindgren: *Anteckningar om kastpenningar från och med drottning Kristinas kröning 1650* (NNA 1947).

Men då bibliotekarien C G Gjörwell i sina familjbrev (utg av Oscar Levertin i Svenska memoarer och bref, Stockholm 1900) talar om anskaffandet av kastpenningar i brev den 25 april 1800 till dottern Gustafva Lindahl, bosatt i Norrköping, kan det vara skäl att lyssna. Gustafva Lindahl var gift med grosshandlaren Johan Niclas Lindahl (1762-1813), som samlade medaljer över enskilda personer (Num. Medd. XXXVI). Fru Lindahl har uppenbarligen (i ej publicerat brev) bett sin far att anskaffa ett par kastpenningar utgivna till konungens kröning 1800.

Medaljen är modellerad av skulptören Ernst Nordin och mäter 56 mm. Prägling sker vid Myntverket i Eskilstuna. Samfundet har beslutat att försälja medaljen i brons till intresserade och beställning kan göras *t o m september 1988* genom att inbetala 200:— till Samfundet Kungl Myntkabinettets Vänner postgirokonto nr 35 48 60 - 9.

UN

Gjörwell skriver härom:

"De bägge kröningspenningarna skulle komma med detta brev, men när jag kom till myntet fanns ej en enda mera kvar, utan skola nu slås nya; fick löfte att få om åtta eller tio dagar, då de visserligen skola sändas."

I brev av den 6 maj tackar Gjörwell för pengar han fått från Lindahl och säger "Nu äro alla mina små utgifter till fullo betalda, till och med de bägge kröningspenningarna, som jag hoppas kunna skicka med nästa brev".

EN-B

Om du vill göra en fråga om ett mynt eller något annat föremål i din egen eller någon annans samling eller du vill diskutera någon uppgift i den numismatiska litteraturen, så skriv till *SNT:s FRÅGESPALT*.

Skicka gärna med ett tydligt foto av föremålet. Avritningar, blyertskalkeringar och sådant duger inte.

Men skicka inte in frågor rörande samlarvärdet på dina föremål. Frågor om värdet vill vi inte besvara, där vänder man sig till Handelskammarens värderingsman på din ort.

Skriv helst på maskin och bara på en sida av papperet. Underteckna med namn och adress; anonyma brev publiceras inte.

Nils F. Boberg av Ernst Nordin. Foto Gunnel Jansson, Raå.

Till nästa kvalitetsauktion
sökas bättre enstaka objekt
och hela samlingar.

Vid större inlämningar kan
särskilda villkor tillämpas
efter överenskommelse.

Till planerad specialauktion
pågår inlämning av:
SVENSKA och UTLANDSKA
SEDLAR
HISTORISKA AKTIEBREV

AUKTIONSVERKET
MYNT

AB STOCKHOLMS AUKTIONSVERK

JAKOBSGATAN 10, BOX 16256, 103 25 STOCKHOLM.
TEL. 08—14 24 40.
ENGELBREKTSGATAN 7, 211 33 MALMÖ.
TEL. 040—11 20 26.

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Nybrogatan 36 • Box 5132, 102 43 Stockholm

Telefon 08-62 62 61

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR
MYNT • SEDLAR • MEDALJER
ORDNAR

Numismatisk litteratur

Medlem av Sveriges Mynthandlares Förening

HIRSCH MYNT AB

ANBUDDSAUKTION 36
DEN 21 MAJ

Katalog: Prenumeration
Postgiro: 70 26 86 — 7:50 kr/år

Adress: Humlegårdsg. 13, Box 5358, 102 46 Sthlm
Tel: 08-783 77 65

RECENSIONER

Commentationes Numismaticae 1988. Festgabe für Gert und Vera Hatz zum 4. Januar 1988 dargebracht. Hamburg 1988. 360 s. ISBN 3-922451-04-7. Pris DM 96:— . Beställes från Tietjen & Co., Spitalerstrasse 30, D-2000 Hamburg 1, Tyska förbundsrepubliken.

Vårt CNS-projekt har i snart 40 år syselsatt europeiska forskare och resulterat i ett otal skrifter av deltagare och deras lärjungar. Med årens lopp har även festskrifter getts ut för att hedra pionjärer inom detta forskningsområde. Bakom oss har vi festskrifter till Hävernicks och Berghaus bland utländska forskare, till Rasmusson och Malmer hos oss.

Nu har turen kommit till makarna Hatz. Det är en mycket givande volym inte mindre än 34 bidrag och den kan varmt rekommenderas.

Jørgen Steen Jensen inleder med *Hermann Dannenberg* och *Christian Jürgensen Thomsen*. Den store tyske numismatikern Dannenberg var under sitt arbete med medeltida tyska brakteater intresserad av de nordiska fynden. Vera Hatz har tidigare redogjort för Dannenbergs kontakter med Sverige. Vi får nu veta motsvarande om de danska och de var av bevarat material att döma mera givande. Dannenberg och Thomsen hade en brevväxling, som var förtroendefull och därför innehåller många uppgifter om tyska myntfynd och om förhållandena vid Berlin-kabinettet. Jensen berättar även om Dannenbergs byten med Thomsen och danska myntkabinettet.

D M Metcalf behandlar i *The currency of the kingdom of East Anglia in the first half of the eighth century*, vilken betydelse mängden av ströfynd haft för bestämningen av olika sceattas-typer till olika saxiska kungarikerna. Under de senaste tio åren har antalet sådana ströfynd i East Anglia femdubblats (bl a med hjälp av detektorer). I artikeln genomgås förekomsten inom East Anglia av olika typer, t ex bestyrkes genom fyndökningen hänvisningen av typ R 2 till konung Aelfwald (c 773-749), den siste av Wuffinga-ätten i East Anglia.

Istvan Geda berättar i *The role of the Carpathian Basin in the Byzantine coinage of the 8th 11th centuries* om folkvandringarnas betydelse för det ungerska området (hunner, avarer och magyarer), om påverkningar från omgivande stater, om olika vägar för Bysans handel med olika europeiska områden ända upp till Skandinavien, om den ungerska handeln och dess kvarlevor i form av myntfynd ända upp i Norden,

om myntfynden i ungersk jord från romartiden och framåt, m m.

Kirsten Bendixen kompletterar med *Nyere danske fund af merovingiske, karolingiske og ældre danske mønter* äldre, bl a Georg Galsters, redovisningar av sådana fynd, från 1951 och till dags dato. I hennes detaljerade fyndkatalog presenteras intressanta fynd från Dan kirke, Ribe, Hedeby m fl platser inom det gamla danska väldet. Bendixen talar om "en så voldsom stigning i fundene, at billedet tegner sig helt anderledes", om "epokegørende fund" och om "et nyttigt bidrag til forståelsen af møntcirkulationens udbredelse i Danmark". Hennes bidrag bör verkligen studeras av den som är intresserad av Nordens numismatisk-ekonomiska historia.

I artikeln *Der Schatzfund von Hon und seine Münzen* ger Kolbjørn Skaare oss en ny förteckning över de i det berömda fyndet ingående mynten efter de rön, som forskningen kommit till under de senaste tjugo åren. Samtliga mynt finns avbildade. Skaare vidhåller sin tidigare framförda hypotes, att Honskatten kan sättas i samband med vikingarnas angrepp på klostret S Denis utanför Paris år 858.

Vi har i olika sammanhang hört och läst om det tysk-romerska rikets utprägling av mynt för den s k östhandeln. Stanislaw Suchodolski ger oss en instruktiv inblick här i *Die erste Welle der westeuropäischen Münzen in 10. Jh. in Masowien und Mittelpolen*. Hans bidrag som samtidigt klart understryker de arabiska myntens dominans i de polska fynden, skildrar myntfynd även i andra polska områden än Masovien och mellersta Polen och färdvägarna för de tyska mynten österut genom olika slaviska områden. En intressant uppgift, som framkommer av hans fyndredogörelser, är mängden bitar av såväl arabiska som tyska mynt, t ex ett fynd från år 1982 med 68 hela arabiska mynt och 2.872 bitar av sådana samt 22 hela tyska och 201 bitar av sådana.

Det är oss väl bekant, att mynt givit belägg för personer och händelser, som inte finns skriftligt belagda, men som på så sätt tillförts det historiska förloppet. Exempel härpå framlägger *Wolfgang Hahn* i *Numismatische Zeugnisse zur Grossen Rebellion 953-55*, då Bayern och Schwaben gjorde uppror mot tyske kungen Otto I. Numismatiska indiciedjor är verkligen fångslande!

Brita Malmer presenterar i *Zwei Stempelketten skandinavischen Long-*

Cross-Nachahmungen mynt med förvirrade inskrifter, som hon delar in i en nordlig och en sydlig grupp, med Sigtuna- resp Lundamyntningen som utgångspunkt. Malmer har kunnat till den norra gruppen hänföra 21 mynt med 6 stämplor och till den sydliga 40 mynt med 5 stämplor. Båda stampkedjorna är samtida och från 1000-talets början och präglade, den nordliga på fyrkantiga klippingar och den sydliga på runda plattsar.

Det anglosaxiska inflytandet är ämnet även i *Tuukka Talvios Angelsächsischer Einfluss auf norddeutschen Münzen des späten. 10. und frühen 11. Jahrhunderts*. Talvio delar med hjälp av stampstudier in detta anglo-saxiska inflytande i två grupper, en äldre och en yngre. Den äldre (Lüneburg och Hildesheim) ansluter tidsmässigt till Edgar ("Reform Small Cross") och Edward II ("Normal Small Cross") och den yngre (Stade) till Ethelred II ("Second Hand"), "Crux" och "Last Small Cross"). Talvio ifrågasätter, om inte vissa i nordiska fynd icke närmare bestämda "Long-Cross"-imitationer stammar från Stade.

Kenneth Jonsson kan i *The earliest Hungarian coinage* med stöd av nya fynd och forskningar belägga riktigheten av tidigare tolkning av bl a svenska fynd. För Stefan den helige har vi alltså nu att räkna med tre typer (LANCEA REGIS, PRESILAVVA CIV och REGIA CIVITAS), av vilka den andra endast hittats i svensk jord. Än en gång bevis på vilken hjälp våra myntskatter är för andra länders mynthistoria!

Mycket finns ännu att tillägga om tysk-romerska rikets medeltidsmyntning. I denna festskrift följer här tre stora undersökningar. Den första är av Bernd Kluge och har titeln "*Hatz I/Dbg 1164*". *Eine Stempeluntersuchung zu den Otto-Adelheid-Pfennigen vom Kopftyp*. Kluge kommer efter ingående stampanalyser av ett genom nya fynd kraftigt ökat jämförelsematerial fram till att av Vera Hatz' fyra grupper bör grupp I placeras sist efter grupp IV och att utpräglingen av typen med huvud börjat c 995 och slutat c 1020.

För det andra bidraget *Die Dortmund-Münzprägung um 1014* står Peter Ilisch, som har granskat Dannenberg 752, slagen för Henrik II (1002-1024), kejsare 1014. Han har för denna typ kunnat fastställa 20 åtsidesstamper och minst 58 fransidesstamper.

Dessa båda bidrag åtföljs av kataloger och avbildningar.

Arkadi Molvögin lämnar det tredje bidraget *Die Tieler Münzen in den estnischen Schatzfunden des 11. Jahrhunderts* av särskilt värde för den som är in-

tresserad av Östersjöbäckens fynd- och handelsehistoria. Molvögin gör jämförelser mellan de svenska och estniska fynden med Tiel-mynt och får härav ut, att sammansättningen av dessa fynd är desamma för Henrik II:s, Konrad II:s och Henrik III:s tid, att de estniska fynden av Tiel-efterpräglingar inte kommit över Sverige och Gotland till Estland samt att till efterpräglingar måste hänföra även vissa mynt för biskopen av Utrecht Adelbold (1010-1027). Molvögin utpekar som blivande forskningsområden Estlands ställning som transitoland till Ryssland och frågan om ev direkthandel mellan Friesland och Baltikum-Ryssland.

Vsjevolod Mikhailovitch Potin ger oss med sitt bidrag *Einige seltene Münzen aus dem Fund von Vichmjaz* en liten inblick i det största ryska fyndet av västeuropeiska mynt (13.398 mynt); fyndet gjort i område söder om Ladoga. Alla de nu publicerade mynten har inte kunnat bestämmas.

Från mitten av 1000-talet stammar ett antal mynt med Gottfried som myntherre och MERE CIVITAS som myntort. *Christian Stoess* behandlar dessa mynt i artikeln *Mere civitas*. Han redovisar vad som hittills sagts om dem och hävdar för egen del, att mynten präglats av hertig Gottfried den skägge av Friesland i någon ort i Frieslands kustlandskap.

Med utgångspunkt från 1700-talslitteratur rekonstruerar *Peter Berghaus* för oss *Der Münzfund von Pronstorf, Kr. Segeberg* och identifierar 43 av fyndets 53 mynt.

Hans-Ulrich Geiger pekar på svårigheterna vid bestämning av sydtyska och schweiziska mynt från 1000- och 1100-talen. I artikeln *Ad limina apostolorum Zürcher Halbbrakteaten in Rom* framhåller han Rhendalens betydelse för pilgrimer på väg till Italien och nämner som en källa till vidgad kunskap myntfynd från vallfartsorter och Rom. Han hänför vissa mynt på kvadratiska plantar till Zürich, ev Basel.

I *Eine Barschaft des 11. Jahrhunderts vom Kirchberg bei Wiebelskirchen im Saarland* presenteras ett gravfynd. *Wolfgang Hess* understryker värdet i lokala fynd för ett klarläggande av myntcirkulationen på regional nivå och presenterar 15 olika fynd från Rhendalen.

Ryszard Kiernowski behandlar en intressant 1100-talsperiod i tysk och polsk historia i artikeln *Über die Münzen Jaxas von Köpenick*. Efter att ha redovisat historikernas olika syn på Jaxas för Kiernowski in de numismatiska elementen i bilden och kommer fram till att den tyske och den polske Jaxas är en och samma person med besitt-

ningar i båda områdena. Genom att tolka den på Jaxas' mynt förekommande palmkvisten som symbol för den av honom 1162 företagna pilgrimsfärden till Jerusalem får han även fram en tidtabell för myntningen före resp efter 1162.

Raymond Weiller har upprättat en katalog över 60 Prägungen vom "anonymen" Typ auf Toulser Schlag.

Emanuela Nohejlová Prátová och *Cestmír Hladík* tar till granskning upp en i Tjeckoslovakien ivrigt diskuterad fråga, nämligen antalet myntverkstäder i det gamla böhmiska riket före år 1300. Med hjälp av myntfynd finner de, att Königgrätz inte hade någon myntverkstad noggrant redovisat i *Zur Frage der Situierung der böhmischen Münzstätten im 13. Jahrhundert*.

Paul Arnold har vid stampjämförelser funnit, att markgrevskapet Meissen och kungariket Böhmen en tid under 1200-talet hade gemensam prägling av brakteater och framlägger resultatet i *Meissnisch-böhmische Wechselbeziehungen auf monetärem Gebiet in der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts*.

Wolfgang Steguweit presenterar delar av ett 1986 gjort myntfynd och kan därmed lämna bidrag *Zur Brakteatenprägung im Saale-Unstrut-Gebiet im 13. Jahrhundert* genom att hänföra viss brakteatgrupp till ätten Schenken von Nebra. Ännu ett utträtt frågetecken i den thüringska brakteatfloran!

Med *Der Brakteatenfund von Stintenburg/Westmecklenburg* avslöjas vad som hittills dolts bakom uttrycket "Fund aus dem westlichen Mecklenburg" i olika numismatiska verk. *Michael Kunzel* publicerar vad som finns kvar av detta fynd, som haft sin betydelse för skrivandet av Holsteins mynthistoria.

Philip Grierson har gjort ett fynd av en hittills icke känd mynttyp och berättar härom i *Ein unedierter Grosspfennig Heinrichs II. von Verneburg, Erzbischofs von Köln (1306-1332), aus der Münzstätte Bonn*.

Vi har bekymmer med tolkning av våra medeltida bokstavsbrakteater. Sådana förekommer även på tyskt område. *Manfred Mehl* har kunnat hänföra inte mindre än 22 mynttyper (nästan hela alfabetet!) till biskopsdömet Hildesheim under 1300-talet i artikeln *Buchstabenpfennige Ein Beitrag zur Münzgeschichte des Bistums Hildesheim*.

Gerald Stefke benär på spännande sätt upp *Die Vorgeschichte des "Wendischen Münzvereins" ca 1350-1370-1379/81*.

I *Goldmünzen im finnischen Mittelalter* låter *Pekka Sarvas* oss titta in i arkivaliernas uppgifter om olika guld-

mynttypers användning i avräkningshänseende, främst med kyrkan och slottsherrar. Han redovisar även fynd av guldmynt och guldmyntsvikt.

Reiner Cunz berättar om ett 1986 gjort fynd med ett hittills okänt groschen-mynt i *Zur Nachahmung der ältesten Schillinge von Hamburg und Lüneburg in Hameln (um 1436)*.

Niklot Klüssendorf redovisar *Der Münzschatz von Allendorf a. d. Landsburg (1828). Ein Beitrag zum spätmittelalterlichen Groschenumlauf in Hessen* och placerar in det i 1300- och 1400-talens myntinflenser från olika stater.

Michael North ägnar sig åt *Überlegungen zum Fundrückgang des 16. Jahrhunderts am Beispiel norddeutscher Kirchenmünzfunde* och kommer fram till den slutsatsen, att detta berodde på övergången till större nominaler, som gjorde kyrkbesökarna försiktigare i samband med kollekte, och till den minskade utpräglingen av smånominaler. Det ökade intresset för dessa kyrkfynd i Tyskland är glädjande.

I Hamburg publicerades från mitten av 1600-talet och framåt växelkurser för andra staters nominaler. Detta förfaringsätt ledde under början av Fredriks den stores regering till misshälligheter, som *Konrad Schneider* närmare beskriver i *Freie Konvertierbarkeit oder Zwangskurs Auseinandersetzungen zwischen Hamburg und Preussen um die Bewertung des Friedrichs d'or*.

Ett enda medaljinslag i festskriften *Medaillen vom Martinus Holtzhey auf die Schlesischen Kriege* men det presenteras på ett elegant sätt av *Gay van der Meer*. Holtzhey var egenföretagare. Hans skaparkraft beskrives på följande sätt: "Auf den Rückseiten seiner Medaillen wusste er immer mit einer grossen Anzahl von Attributen, womit er seine Personifikation versah, ein Maximum von Tatsachen und Gefühlen auszudrücken" vällexemplifierat genom illustrationerna.

Sista bidraget är av *Lars O Lagerqvist*. Han ger oss en intressant överblick över myntsamlandet i Sverige från 1500-talet och framåt i *Das Sammeln deutscher Münzen und Medaillen im Schweden des 18. Jahrhunderts. Beispiel Carl Gustaf Graf Tessin und Königin Luise Ulrika*. Det Tessinska och kungliga samlandet får välförtjänt hedersbevisning. Artikeln avslutas därför också av en genomgång av de olika titlarna i den över drottningens samling upprättade katalogen.

Festskriften avslutas med bibliografier för makarna Hatz. Med tanke på deras mångåriga verksamhet i CNS-projektet är dessa av stort värde för var

och en av oss i Norden, som är intresserad av våra myntskatters härkomst.

NUF

Tuukka Talvio: The coins and banknotes of Finland. Helsinki 1987. 143 s. rikt ill med enbart färgbilder. Utg av Finlands Bank. ISBN 951-686-134-2. 180 FMK. (Boken säljs genom Finlands Numismatikerförbund, Box 895, SF-00101 Helsingfors 10).

Den kände och mångkunnige finske numismatikern Tuukka Talvio har översatt och delvis reviderat sitt 1981 utgivna arbete *Suomen rahat*. Resultatet har blivit ett utsökt praktverk som är en fröjd för ögat. Tack vare översättningen till engelska får även en större internationell publik möjlighet att lära sig något om Finlands mynt och sedlar. Boken inleds med en kort redogörelse om förhistoriska myntfynd i Finland, mynt från den svenska perioden fram till 1809, Åbomyntningen, Åbodiskonten, Fahnchielmare m m.

Ett intressant kapitel behandlar rubelperioden. Vid lantdagen i Borgå 1809 behandlades frågan om Finlands framtida valuta — riksdaler eller rubel. Av naturliga skäl vann det senare alternativet. Talvio beskriver svårigheterna med de svenska sedlarna som länge cirkulerade i Finland — en fråga som löstes i och med 1840-års reform (som bl a innebar att ryska sedlar fick samma status som de finska). I följande kapitel behandlas markperioden och sambandet med Krimkriget, de finska mynten 1864-1917 och införandet av guldmyntfot (drygt tjugo år före Ryssland). Det finska myntverket startade sin verksamhet 1864 efter en studieresa företagen av A F Soldan till Sverige, Danmark och Tyskland. Kungl Myntet i Stockholm ansågs vara för stort för att kunna tjäna som förebild för ett nyinrättat finskt myntverk medan motsvarigheten i Hannover verkade mer lagom.

De slutgiltiga ritningarna utfördes dock av E B Lohrmann.

De första mynten (1860-talet) tillverkades efter ritningar av den tämligen okände Aleksandr Fadejev, S:t Petersburg (även svenskan Lea Ahlborn var inblandad i förarbetena). Samme man ritade 1860 års och möjligen även 1863 års sedlar. 1863 års sedlar (med åsatt årtal 1862) är en märklig skapelse som närmast anknyter till sedlar från sydligare nejder.

Ett spännande avsnitt handlar om tryckningen av finska sedlar i Köpenhamn under 1870- och 1880-talen (sedelpappret kom dock från Tumba pappersbruk). Med Eliel Saarinsens sedlar inleder Finland en period som ledande

ifråga om modern sedeldesign — denna tradition fortsätter med dagens sedlar.

Bokens sista kapitel behandlar de två privatbankernas sedlar: Föreningsbanken i Finland och Wasa Aktie Bank. Dessa sedlar utgavs mycket senare än motsvarigheterna i Sverige (Sverige hade 31 sedelutgivande banker som utgav sedlar med början på 1830-talet) och under andra omständigheter. Dessa två bankers sedlar är mycket attraktiva och lär även vara eftertraktade bland samlarna. Sedlarna från Wasa Aktie Bank har ritats av den store konstnären Aksele Gallen-Kallela. Dessa utgavs under inbördeskriget.

Den för arbetet relevanta litteraturen har uppställts så att läsaren klart ser vilka arbeten som använts till de olika kapitlen. Man ställer sig dock frågan om den inte kunnat vara fylligare?

I ovanstående redogörelse har jag endast gjort punktnedslag i Tuukka Talvios nyttiga bok. Mycket mer finns att inhämta!

Ian Wiséhn

A. L. T. McCammon: Currencies of the Anglo-Norman isles. Spink & Son Ltd, London 1984. 365 s. ISBN 0-907605-13-3.

"Kanalöarna" är på något sätt en historisk och politisk anomali. De är underställda den brittiska monarken, men tillhör inte England; i själva verket är de hertigdömet Normandies sista rester, som inte återgått till Frankrike. För en numismatiskt eller filatelistiskt intresserad är de ett behändigt samlarområde (många frimärken med myntmotiv!). Boken täcker allt från äldsta tider — den galliska — fram till dagens värld, ty av öarna präglar Guernsey och Jersey fortfarande egna mynt.

Myntfynden på öarna ägnas särskild uppmärksamhet, i synnerhet från olika galliska stammar, men även myntcirkulationen under medeltiden. Vi får även ett väl illustrerat avsnitt om medaljer, som har avseende på öarna.

Boken avslutas med en rikt illustrerad katalog över öarnas mynt, sedlar och tokens.

NUF

Robert P Puddester: Catalogue of British India Historical Medals. New Delhi 1987. Utgiven av R C Senior Ltd, Glasstonbury, Somerset, England. 245 s. ISBN 0-9511308-2-X, capris £ 39.

Det är sällan som Asien förknippas med medaljkonsten — men nu har det hänt. Robert Puddester har skrivit ett corpusarbete som upptar samtliga kända medaljer med anknytning till Indien mellan 1662 och 1947. Sammanlagt rör det sig om mer än 500 medaljer av alla slag.

Drygt hälften av dessa finns avbildade (bildkvaliteten är tämligen god, men vissa bilder har monterats snett).

Medaljerna är förtecknade efter präglingsåret enligt gängse brittiskt system (se t ex Laurence Brown, *British Historical Medals I — II*). Förutom de vanliga medaljerna och jetongerna ingår även en avdelning med nykterhetsmedaljer, medaljer från skyttesällskap, idrottsmedaljer, järnvägsmärken m m.

Ett utförligt register och fyllig litteraturförteckning bidrar till bokens användbarhet.

Författaren är en kanadensisk diplomat som bl a tjänstgjort i Indien och är själv mynt- och medaljsamlare.

Till sin utformning liknar Puddesters arbete en medaljbok som utgavs för några år sedan: L J Carlisle, *Australian Commemorative Medals and Medalets from 1788*, Sydney 1983. Det är glädjande att två stora länder har tillfört bokhyllan med medaljlitteratur.

Ian Wiséhn

M. A. S. Blackburn (editor): Anglo-Saxon monetary history. Essays in memory of Michael Dolley. Leicester 1986. 366 s. ISBN 0-7185-1239-1.

Dolley var den främste experten på anglosaxisk myntning för vårt CNS-projekt, besökte ett 20-tal gånger Sverige och bearbetade material i Kungl Myntkabinetet. Det bör därför vara av visst intresse för svensk publik att erfara något om vad som publicerats till hans åra. De flesta bidragen är engelska och berör olika sidor av ekonomisk verksamhet i England fram till 1000-talet. Jag vill dock särskilt nämna följande.

C E Blunt skriver om *Anglo-Saxon coins found in Italy*. Av de sju fynden är ett från Forum i Rom det främsta fyndet över huvud taget för klarläggandet av myntningen under Athelstan och Edmund.

Veronica Smart behandlar *Scandinavians, Celts and Germans in Anglo-Saxon England: the evidence of moneyers' names*.

Peter Sawyer ger oss i *Anglo-Scandinavian trade in the Viking Age and after* en inblick i de skriftliga källor, som berättar om förbindelserna. Enligt dessa kom egentlig handel igång till Norge och Danmark först efter 1066 — bortsett från Danelagen — och till Sverige inte förrän senare (den första skriftliga källan är från år 1231). Det är många, både intressanta och överraskande, detaljer som Sawyer drar fram ur arkivalierna. Utgrävningar i olika nordiska städer kompletterar dock och korgerar skrifterna och ger t ex för Lödöses del handel med England redan i slutet av 1100-talet.

Sawyer avslutar med att beröra det stora myntflödet från England till Norden, redovisar olika forskares tolkningar av fynden och stannar för egen del för en blandning av danegäld, hirdlöner, handel, gåvor m m.

Boken avslutas med en bibliografi som upptager inte mindre än 864 (!) nummer. Vilken gärning!

NUF

I denna tidskrift har tidigare anmält vissa resultat av utgrävningar i den engelska staden York. Resultaten av dessa redovisas i serien *The archaeology of York*. År 1986 kom del 18 ut med titeln *Post-Roman coins from York excavations 1971-81*. För den som är särskilt intresserad av mynttillverkning bör kapitlet "The minting evidence" vara av stort värde med dess detaljerade beskrivningar (även avbildningar) av hela eller delar av stamper, som grävts fram.

NUF

Universitet i Cambridge står för utgivningen av samlingsverket *Anglo-Saxon England*. Band 16 kom ut 1987 och innehåller bl a *Moneys of the late Anglo-Saxon coinage: the Danish dynasty 1017-42*, av Veronica Smart. Artikeln omfattar inte mindre än 76 sidor. Myntmästarnamnen fördelas på engelska, irländska, skandinaviska och från fastlandet. Bör vara av intresse för varje samlare och utforskare av dansk-engelska mynt.

Föreningen Marinmusei Vänner: Aktuellt 1988 Marinmuseum. Karlskrona 1987. 72 s. ISSN 0430-8441.

Ännu ett ambitiöst museum med vänförening!

Vi har tidigare här i SNT berättat om museets utställning "Båtar på medalj", till vilken vår medlem Ulf Nordlind lämnade fint material. Denna årsskrift har bland bidragen två som måste fångas den numismatiskt intresserade.

Det första bidraget, "Lugnad i stormen", handlar om skrocc bland sjömän, som fått form av en medalj över Sankt Georg (Göran) och draken, med Jesus på Genesarets sjö på framsidan. Ursprunget är en krigisk händelse på 1600-talet, då en man räddades från att dödas av en Mansfeld-taler i fickan. Grevarna av Mansfeld hade helgonet på sina mynt och dessa blev efter händelsen mycket efterfrågade som talismaner. Sedvänjan övertogs även av sjömän; i artikeln avbildas fyra typer av de för sjömännen avsedda medaljerna, den sista från vår egen tid och hittad i en automat!

Den andra artikeln, "När svenska örlogsflottans första medalj för yrkes-

skicklighet i gnistsignalering delades ut", berättar om bakgrunden till medaljen och om dess första utdelande samt avbildar den.

Den maritint intresserade läsaren får ingående rapporter om hur det gick till, när Sverige sålde krigsfartyg till Guatemala och Chile, annat smått och gott att förtiga.

Roligt att finna, att andras intresssfärer kan "piffas upp" genom numismatiska utblickar!

NUF

Kenneth Jonsson: The new era. The reformation of the late Anglo-Saxon coinage. Stockholm 1987. 267 s. ISBN 91-7192-709-3.

Våra vikingatida myntfynd är en nästan outtömlig källa till ökad kunskap om andra länders myntväsen. De redovisas fortlöpande i serien *Corpus nummorum saeculorum IX XI qui in Suecia reperti sunt*. De har dessutom redan gjort grundvalen för ett stort antal specialstudier. De två, redan berömda *Commentationes de nummis saeculorum IX XI in Suecia repertis*, I och II följs nu upp av en ny serie, *Nova Series*, vars första del är den doktorsavhandling, som med den ingressvis angivna titeln på ett övertygande sätt ventilerades den 16 december 1987 vid Stockholms universitet.

Efter att ha redogjort för syftet med avhandlingen ger Jonsson oss en repetition av myntningen i det anglosaxiska England fram till Edgars trontillträde 957/9 en tillbakablick som riktats in på vissa frågor som bestämmer den följande inriktningen, såsom myntherrar, myntmästare, stampverkstäder etc.

I kapitlet "The prelude Förspellet" behandlar Jonsson Edgars myntning före reformen. Inte mindre än 48 sidor ägnas åt att ge den rätta bakgrunden för den betydelse som reformen hade. Vi får ingående upplysningar om de fynd på de brittiska öarna, som innehållit Edgar-mynt, om olika Edgar-typer kronologi och lokala spridning, om vilka myntmästare på olika myntningsorter som präglat olika Edgar-typer, om myntningens storlek osv.

Reformkapitlet domineras av en redogörelse för den myntreform som genomfördes i England under slutet av Edgars regering, ca 973. Över hela England infördes nu en enhetlig typ (benämnd *Small Cross* efter framsidans motiv) som inledningsvis präglades på mer än 50 myntorter. Återkommande typskiften (till en början med ca 6 års mellanrum) blir sedan grundläggande för myntningen till en bit in på 1100-talet.

Kungl Myntkabinettet

Utställningar:
Ingång Narvavägen (hörnet
Linnégatan) 2 tr,
Stockholm

Tillfälliga utställningar:
"Ur dolda gömmor"
pågår t o m 25 september 1988.
"Antika mynt med andra ögon" visas
över sommaren i Sparbanken,
Borgholm.
Ring i övrigt
telefon 08-783 94 00 för
programinformation.

Museet:
Tisdag—söndag 11—16
Måndag stängt
Besöks tid: tisdag 13—16
ingång Narvavägen
Besöksadress (efter
överenskommelse
om tid per telefon):
Storgatan 41
Postadress: Box 5405,
114 84 Stockholm
Tel: 08-783 94 00

Inledningsvis redovisas här för olika forskares syn på den anglosaxiska myntningens typkronologi och hur man i dag kronologiskt fördelar mynttyperna från reformen fram till Stephen 1135-1154. Efter en diskussion av tidpunkt för reformen och för utbyte mot ny typ behandlas normerna för den reformerade myntningen. Tillverkningen av stamper, deras distribuering, nationella och lokala drag i graveringen och myntens vikt behandlas mycket ingående. Denna beskrivning omfattar hela perioden ca 973-979, alltså Edgars *Reform Small Cross*, Edvard Martyrens *Normal Small Cross* och Ethelred II:s *First Small Cross*. Vi får en redogörelse för fynd från reform-myntningen för såväl de brittiska öarna som från övriga Nordeuropa, som får ett särskilt intresse för oss svenskar genom att det svenska fyndmaterialet jämförs med övriga fynd.

Reformkapitlet avslutas efter synpunkter på antal stamper och myntningens storlek med en mycket ingående redogörelse för olika myntorters och deras myntmästares verksamhet från kung Athelstan (924-939) t o m Ethelred II:s *Benediction Hand* (ca 997), med uppgifter om bl a stamper och stampkedjor. Denna del av avhandlingen utgör för läsaren tillsammans med katalogen det främsta beviset på den

Efter lyckligt slutförd disputation hyllades Kenneth Jonsson av bl a Lars O Lagerqvist. Foto Bengt Holmén, Göteborg

Kenneth Jonsson efter disputationen som fick högsta möjliga betyg: godkänt. Foto Madeleine Greijer, Solna.

yttersta noggrannhet som Jonsson ägnat denna myntning och blir ett "måste" för var och en som studerar och/eller samlar mynt från reformen.

I ett avslutande kapitel berör Jonsson reformens historiska sammanhang, berättar om de olika kungarikerna, som germanska stammar grundade i England, om hur dessa så småningom under Wessexs ledning förenades under en konung så att Athelstan som den förste kunde kalla sig "rex totius Britanniae", om hur "ealdormen" i konungens namn styrde de riken som Wessex lagt under sig, om hur dessa "ealdormen" fick successivt ökat inflytande över den lokala myntningen och om hur mot slutet av Edgars regering en nationell politik blev riktmärket för Edgar. Myntreformen ca 973 blev ett led i denna politik.

Än en gång har en svensk presenterat ett arbete av bestående betydelse för det anglosaxiska myntväsendets historia!

NUF

Mitt i City

PEO Mynt & Frimärken

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar • Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

Drottningg. 19, Box 16245
103 25 STOCKHOLM
Tel 08-21 12 10

Hårdare kontroll av stiftelser

Statens kontroll över Sveriges stiftelser måste bli hårdare. Idag finns ingen heltäckande förteckning över samtliga landets stiftelser. Det gör det svårt för staten att kontrollera om de fullgör sina förpliktelser eller ej.

Det var stiftelseutredningen som började arbeta på ett lagförslag om stiftelser, som emellertid lades ned 1983. Dessförinnan publicerades promemorian "Stiftelser" (Ds Ju 1979:4). Sedan dess har arbetet bedrivits i justitiedepartementet. 1984 kom utredningen angående översyn av den statliga fondförvaltningen m m med betänkanudet "Generell permutation av donationsbestämmelser" (SOU 1984:60).

En promemoria har upprättats i justitiedepartementet ("Stiftelser", Ds Ju 1987:14) där utredaren lägger fram förslag på en lag om stiftelser — idag finns ingen sådan. En klar brist, anser utredaren, eftersom stiftelserna blivit mycket betydelsefulla. Endast 10 000 av de 50 000 stiftelser som finns står under offentlig tillsyn.

Enligt lagförslaget skall i princip alla stiftelser bli registrerade hos länsstyrelsen och stå under dess tillsyn. Tillsynen skall ske genom stickprov. De stiftelser som utövar näringsverksamhet, är moderstiftelser eller har tillgångar på över 3 000 000 kronor skall stå under mer kontinuerlig tillsyn.

Styrelsen eller en särskild förvaltare skall ha ansvaret för styrelsens förvaltning.

Om stiftelsens tillgångar används för annat ändamål skall styrelseledamöterna i fortsättningen kunna bli skadeståndsskyldiga, eventuellt blir de också tvungna att lämna sina poster. Utredaren vill också att styrelsen måste agera för en ändring av ändamålet om det inte kan tillgodoses under en längre tid. Idag ligger många stiftelser pengar oanvända, eftersom föreskrifterna för användningen är så gammaldags utformade att de inte längre kan användas.

Utredaren behandlar även frågan om vilka sammanslutningar som skall få kalla sig stiftelser. Allmänt säger han att stiftelseformen inte bör komma i fråga för de organ som gynnar bestämda personer.

Utredaren tar även vinstandelnings-systemet och stiftelsens möjlighet att bedriva näringsverksamhet under behandling.

Om vissa regler inte följs, skall stiftelsens företrädare kunna bli skadeståndsskyldiga.

TS

Numismatiska Litteratursällskapet

Numismatiska Litteratursällskapet (NLS) i Göteborg förekommer då och då i denna tidskrifts spalter i samband med anmälan av utgivna skrifter. En gång per år är också en folder över dessa inbladda. Det kan därför vara på sin plats med en presentation av Sällskapet.

NLS grundades den 2 januari 1970 i Göteborg av Lars-Ingvar Jönson och — den då mycket unge — Bernt Saxin. Dessa båda hade tidigare sysslat med myntsamlande i kombination med person-, ekonomisk- och samfärdselhistoria. Utskurna kartor i geografiskt-historiska atlasverk var bokstavligen den "bakgrund", som blygsamma samlingar av svenskt material, europeisk medeltid och antiken ställdes på.

Båda var medlemmar i Göteborgs Numismatiska Föreningen (GNF), där bra föredrag alltid föregick de månatliga myntauktionerna. Litteratursidan av verksamheten var emellertid ytterst blygsam. Det var svårt att få förståelse för en utvidgning. Jönson/Saxin utgav då på eget förlag hösten 1969 den del av Hans Hildebrands Sveriges Medeltid som omfattade mynten. Boken blev med registertillägget 190 sidor och såldes för 20 kronor. Ett antikvariatexemplar kostade cirka 200 kronor.

I januari 1970 startades så NLS, i icke konkurrerande syfte. Stadgarna föreskrev att medlem skulle arbeta med den bokliga sidan av numismatiken, dvs den kulturella, eller ekonomiskt stödda skriftutgivningen. Ingen medlemsavgift uttogs. Därmed undveks tidsödande administrativa rutiner. Någon medlemstillströmning påräknades inte. Möten ägde rum på Bråsths konditori vid Viktoriagatan.

1970 förlades, dock fortfarande på "eget förlag", ett föredrag av Nils-Ludvig Rasmussen, betitlat Sturetidens svenska myntförhållanden (se Myntkontakt, 2, 1985). Bildmaterialet till denna skrift fotograferades ur Hildebrand, förstora-des och retuscherades. Genom

Rasmussons intresse för idén med skriftutgivning utsändes häftet till medlemmarna i Svenska Numismatiska Föreningen (SNF), där Rasmussen var ordförande. Även Skånes Numismatiska Förening i Malmö och GNF sände ut till samtliga medlemmar. Priset på häftet, om 27 sidor, var 1.50 och upplagan totalt 2.400 exemplar.

Jönson/Saxin hade inom GNF fortsatt att plädera för skriftutgivning. Ordföranden Olof Berg och sekreteraren Bo Nordell blev entusiastiska. Jönson inträdde i styrelsen som redaktör. Arbetet kom snabbt igång och skriftserien benämndes, i samråd med Harald Wi-deen, GNF:s Småskrifter. Kostnaderna kunde hållas nere huvudsakligen genom att Saxin satte texten och Jönson fotograferade. Arbetet inom NLS hade nu skjutits åt sidan till förmån för en helhjärtad satsning på småskriftserien (NLS' protokoll 11 dec 1970).

Efter tre års småskriftutgivning, sammanlagt sex nummer, kävade det till sig. Meningsskiljaktigheter uppkom i samband med en ny ledning vilket föranledde Jönson, och senare Saxin, att fem månader före GNF:s 30-årsjubileum, i november 1973, dra sig tillbaka. Dock fullföljde de båda, i samarbete med Gunnar Holst, ett åtagande att för GNF:s räkning, under hösten 1973, skriva numismatiska artiklar i Göteborgs-Posten (G-P). Sammanlagt 15 artiklar, försedda med eget bildmaterial. De publicerades under signaturen JHS. Honoraren gick till GNF:s jubileumsförberedelser.

Skriftutgivning i egen regi och på NLS' förlag igångsattes nu. Den första monografin var klar hösten 1973. Finansiering skedde delvis genom artiklar i G-P samt i tidskrifterna Skandinavisk Numismatik och Myntkontakt, nu under signaturen NLS. (Idéella föreningars artikelhonorar beskattas inte.) Gunnar Holst och redaktörerna Axel Miltander och Sven Ljunglöf gav ett gott stöd.

Sommaren 1977 förberedde Saxin studier i utlandet och blev sedan borta i åtskilliga år. Jönson drev

ensam NLS vidare. Personer intresserade av föreningsverksamhet, och speciellt då att stödja ett sällskap av denna karaktär, ställde upp på olika poster. Under hand tillkom ett antal personer intresserade av den tekniska bakgrund, som kännetecknar NLS' verksamhet. En krets, i antal pendlande mellan 12 och 25, har under det senaste decenniet stått bakom NLS. Några få har skjutit till penningmedel, andra penningbesparande tjänster av vitt skilda slag.

Ett fint stöd från och ett gott samarbete med ett flertal museer, institutioner, föreningar och privatpersoner har verksam bidragit till Numismatiska Litteratursällskapets fortlevnad och möjlighet till skriftutgivning.

Lars-Ingvar Jönson

FRÅN KUNGLIGA MYNTKABINETTET

"Ur dolda gömmor"

På Kungl Myntkabinettet visas utställningen "Ur dolda gömmor" från den 8 april till den 25 september 1988. En mängd föremål har tagits fram, som aldrig annars visas, vilka presenteras på ett nytt och omväxlande sätt.

Kungl Myntkabinettet äger mer än en 1/2 miljon föremål — mynt, medaljer, polletter, sedlar, aktier, sparbössor, präglingsmaskiner, hela bankinred-

Från invigningen av "Ur dolda gömmor" på Kungl Myntkabinettet. Formgivaren, Anna-Lena Carne, samtalar med Ernst Nathorst-Böös, från vars bankmuseum, förvärvat 1974 av staten, ett stort antal av föremålen härrör. Foto Gunnel Jansson, Raå.

ningar (staten köpte 1974 Bankmuseet, som tillfördes Kungl Myntkabinettet). Bara en dryg procent av dessa föremål är utställda.

Kungl. Myntkabinettet har samlingar som kan belysa nästan alla länders ekonomiska historia — här har vi valt ut Ryssland som ett exempel. Utställningen har fått en arkitektonisk utformning, som vill erinra om den italienska renässansens bankvärd och penningmarknad — därför arkaderna och brunnen i mitten. Flera montrar drar fram material kring bankernas och sparandets historia — en påminnelse om vårt inledda samarbete med sparbankerna.

Medaljkonstens historia är visserligen belyst i den fasta utställningen, men här har vi velat närmare skildra en av medaljkonstens stora, schweizaren Johann Carl Hedlinger, anställd 1718—1745 vid Kongl Myntet i Stockholm. Den monter som rör Jonas och Jacob Bagges tryckeri ger en anknytning till Riksbankens sedelhistoria, eftersom bägge verkade i dess tjänst. Vår nyss ogiltiga sedelserie Moder Svea/Gustav Vasa skapades hos Jacob Bagge.

Sedan 1983 har vi saknat en utställning över antikens mynt. Vi tar därför tillfället i akt att visa mynt från Pergamon i Mindre Asien och romerska myntorter.

De betalningsmedel som användes före mynten — ännu i våra dagar i vissa världsdelar — är inte heller bortglömda. Den stora Yap-stenen (ca 1,5 m i diameter), som står vid ingången, är den största i Europa.

Utställningens form- och idégivare är Anna-Lena Carne.

"Antika mynt med andra ögon" visas under sommaren i Borgholm på därvarande sparbank.

Islamska mynt i Sverige

belyses i en vandringsutställning som Bengt E Hovén vid Kungl Myntkabinettet idégivit åt Utrikesdepartementet och Svenska institutet. Den vandrar nu i Främre Orienten och har visats i Egypten och Syrien. Den skildras närmare av sin upphovsman i kommande nummer av SNT.

Disputation

Fil kand Lennart Lind, Stockholm, disputerar vid Stockholms Universitet, Institutionen för antikens kultur och samhällsliv, torsd 2 juni kl. 10 på en avhandling om *Roman denarii found in Sweden*, del 1 (text och analys).

(Avhandlingens första del (myntkatalogen) kom ut 1981.)

FÖRENINGAR

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING har möten på Nya Gästis kl. 19.00 sista tisdagen i varje månad utom december. Auktion varje gång.

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom i juli och augusti) i Gillesstugan i Kolarby, Skogsvägen 5, Fagersta. Tid: kl 19.00. Under verksamhetsåret anordnar myntklubben 4 st anbudsauktioner med senaste anbudsdag den 7/10 och 2/12. Upplysningar: tel 0223/116 71.

FALU—BORLÄNGE MYNTKLUBB: har möte kl. 19.00 på Kristinegården, Falun: Datum ej meddelat.

MYNTKLUBBEN GOTEN, Visby har möte kl 19.00 på Solhem. Upplysningar 0498/157 24. Datum ej meddelat.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING håller möte andra måndagen i månaden kl. 18.45 i Traktören, Köpmansgatan 20, Gbg. Auktion varje gång. Svensksektionen håller möten sista tisdagen i månaden kl. 18.30 på Engelbrektsgränd 71, Gbg. Antik- och medeltidssektionen håller möten torsdagar kl. 18.30 i Schackspelets Hus, Haga Kyrkogata 3, Gbg. Upplysningar: Birgit Hahne-Eriksson 031/52 14 29 och Bo Nordell 031/17 79 70 (endast kontorstid).

HALMSTADS MYNTKLUBB har möten med auktion i Klara-salen kl 18.30 den första måndagen i varje månad utom juli—aug. Upplysningar: 035/12 96 76.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal den andra torsdagen i varje månad. Upplysningar: Evert Olofsson 0413/221 51.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) kl 19.00 i SE-banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar: tel 0480/159 29, 0480/115 84. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150/210 45 el 151 00.

KLARÄLVDALENS MYNTSAMLARE. Upplysningar: 0563/603 47.

KRISTIANSTADORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på Hemgården, Norrtullsgatan 9, Kristianstad, kl 18.30 den 20/5 och 17/6. Listor och upplysningar genom Ingvar Nilsson 044/713 28.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING har möten kl 19.15 den första onsd. i månaden. Lokal: Utbildningshuset Studentlitteratur, Åkergränd 1. Upplysningar: tel 046/12 25 93.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärsgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping, kl 19. Upplysningar: tel 0155/134 29, 671 54, 128 41.

NORRKPÖPINGS MYNTKLUBB har möte med auktion kl 19.00 tredje tisdagen varje månad utom i maj—augusti, i Ektorps fritidsgård. Auktionsvisning börjar kl 18.00. Även icke medlemmar är välkomna. Beställ lista på tel 011/12 50 12.

NÄSSJÖ MYNTKLUBB har möte med auktion på Gustavssons Trafikskola, Rådhusgatan 33, Nässjö, kl 19.00 den 31/5, 30/8, 27/9, 25/10, 29/11. Visning från kl. 18.30. Upplysningar: tel 0383/158 35 kl 07.00—09.00.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910/186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB har möten kl 19 första onsdagen i varje månad (ej juli—augusti). Lokal: Valbo Kommunhus. Upplysningar tel 026/18 18 36.

SKARABORGS NUMISMATISKA FÖRENING, har möten med auktion den 8/5. Lokal Club Balder på Kulturhuset Oden i Skövde kl 16.00. Upplysningar tel 0500/808 50 (Thord Lund).

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING håller möten sista torsdagen i varje månad utom juni—augusti på IOGT, Kungsgatan 16 A. Klubblokalen Kungsgatan 38 A, Malmö, håller öppet varje tisdag kl 19—21 under september—maj.

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsdagen efter den 15 i varje månad kl 18.30 i Rembostugan, ca 5 km norr om Avesta utmed riksvägen. Upplysningar: tel 0226/562 78 eller 0225/131 52.

TRELLEBORGS MYNTSAMLARKLUBB har möte andra måndagen i månaden kl 18.30 i Södersläts Sparbanks samlingsal, C B Friisgatan 4 A, Trelleborg. På programmet står auktioner, föredrag, lotteri mm. Upplysningar: tel 0410/345 44.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje, har möte i Wendelas rum, biblioteket Luna kl 19.00 andra tisdagen i varje månad. Upplysningar: tel 0755/619 38 eller 313 14.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA, har möte på Uppsala Universitets myntkabinett. Tid: 19.00. Upplysningar: 018/14 97 11. Datum ej meddelat.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på Kulturhuset, Storgatan 20, Vetlanda kl. 19.15 den 26/8, 30/9, 28/10, 25/11. Visning från kl. 18.15. Upplysningar: tel 0383/158 35 kl 07.00—09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, har möten andra månaden i varje månad utom juni, juli och augusti. Föredrag o dyl följs av auktion. Servering. Upplysningar: tel 0345/112 95. Lokal: Biblioteket, Smålandsstenar (källarlokalen).

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING, Växjö, har möte med auktion kl. 18.30 i Röda Korsets lokal, Kungsg. 18, Växjö den 1/5. Myntmäsas anordnas på Smålands museum 25/9. Upplysningar 0470/731 14.

VÄSTERBERGSLAGENS MYNTKLUBB har möten 2:a måndagen varje månad januari—maj kl. 19.00. Tingshusgränd 2, Ludvika.

VÄSTERÅS MYNTKLUBB har möten på kafeterian, Vallby friluftsmuseum kl 19.00 första onsdagen i månaden. Närvarolotteri vid varje möte. Upplysningar: tel 021/13 94 94 (efter kl 18).

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion Järntorgsgatan 3. Upplysningar: tel 019/13 52 13. Datum ej meddelat.

**SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS
MEDLEMSNÅL
kan rekvideras från kansliet!
Pris: 20 kr + porto**

AUKTIONER

Maj
3—6 München, Hirsch Nachf.
26—28 Zürich, Bank Leu AG
30—31 Mannheim, KPM

Juni
1 Mannheim, KPM
9—11 Düsseldorf, H. Winter
12 Würzburg

Juli
28—29 Hamburg, Emporium

September
21—23 München, Hirsch Nachf.
23—24 Solingen, Müller
26—27 Lugano, Bank Leu AG
und Spink & Son
28—30 Osnabrück, Künker

Oktober
5 London, Spink & Son
8 Helsingfors, Holmasto
13—14 München, Partin Bank
17—19 Hamburg, Emporium
19—21 Köln, Schulten & Co
24 Zürich, Spink & Son
25—27 Zürich, Bank Leu AG
28 Luzern, Hess AG
31 Zürich, Schw. Bankverein

November
1 Zürich. Schw. Bankverein
2—4 Frankfurt, Peus Nachf.
9—11 Köln, Münz Zentrum
19 Helsingfors, Holmasto
28—29 München, Lanz

December
8—9 Düsseldorf, Ringberg
10 Nürnberg,
Gradl & Hinterland
14—16 Mannheim, KPM
19—20 Hamburg, Emporium

MÄSSOR

SVENSKA
Sept
25

Myntmäsas i Smålands museum anordnad av Värends Numismatiska förening.

MEDALJNYTT

Delaware-medalj från Omaha

The Swedish Cultural Committee i Omaha, Nebraska, har givit ut en medalj med anledning av Delaware-jubileet. Medaljens diameter är 34 mm. Den är av brons och gör ett ganska blygsamt intryck, är osignerad och utförd i traditionell stil. Medaljen levereras i en plastficka vari medföljer en liten tryckt beskrivning.

Åtsidan visar "Calmare Nyckel" med texten KALMAR NYCKEL under. Omskriften i övrigt lyder: NEW SWEDEN COLONY IN AMERICA 1638-1988.

Frånsidan upptar en bröstbild med texten JOHN HANSON under. Omskriften i övrigt lyder: PRESIDENT CONTINENTAL CONGRESS 1781-1782.

John Hanson (1721-1783) var en framstående svenskättling som gjorde stora insatser i samband med amerikanska frihetskriget. Hans politiska bana kröntes med att han utnämndes till Kongressens president.

FO

AUKTION 38

November 1988

OPERAKÄLLAREN STOCKHOLM

Till och med den 2 september tar vi emot bättre

MYNT
SEDLAR
ORDNAR

Tag gärna kontakt med oss för närmare information om försäljningsvillkor.

**B. AHLSTRÖM
MYNTHANDEL AB**

Kungsgatan 28—30
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel: 08-14 02 20

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 26 företag i 11 olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppropet mot myntförfalskning. — Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlström Mynthandel AB
Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Sthlm 7, tel 08-14 02 20

Amneklevs Mynthandel
Skolgatan 20, 602 25 Norrköping
tel 011-10 29 50

Antikören
Stureplatsen 1, 411 39 Göteborg
tel 031-18 39 60

Hirsch Mynt AB
Humlegårdsgatan 13, 3 tr., Box 5358
102 46 Stockholm, tel 08-783 77 65

Karlskrona Mynthandel
Hantverkargatan 11
371 35 Karlskrona, tel 0455-813 73

Rune Larsson Mynthandel
Österlånggatan 16, 502 32 Borås
tel 033-11 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5
222 22 Lund, tel 046-14 43 69

Malmö Mynthandel
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel 040-11 65 44

Monetarium Kurt Hallström
Box 21047, 200 21 Malmö
tel 040-93 19 53

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96, Box 19507
104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23

Mynt & Metallbörsen i Sthlm AB
Norrholmstorg 1, 4 tr., 111 46 Stockholm
tel 08-20 55 01

Myntet i Malmö
Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel 040-12 99 30

Mynthuset
Biblioteksgatan 5, Box 7049
103 86 Stockholm
tel 08-20 51 81, 20 60 52

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel 08-662 62 61

Norrtälje Mynthandel AB
Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrtälje, tel 0176-168 26

Numis Mynt & Frimärkshandel AB
Kaserntorget 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel 033-11 24 96

Peo Mynt & Frimärken AB
Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 Sthlm, tel 08-21 12 10

Selins Mynthandel AB
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm, tel 08-11 50 81

Specie Mynthandel HB
Storgatan 19, 574 00 Vetlanda, tel 0383-153 01

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB
Arsenalgatan 8, Box 7377
103 91 Sthlm, tel 08-20 81 20

Tamco Numismatics
Box 6235, 102 35 Stockholm, tel 08-33 77 75

Thörnströms Mynt & Sedlar AB
Drottninggatan 48
582 27 Linköping, tel 013-13 54 65

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel 031-20 81 11

Ingemar Wallin Mynthandel AB
Kungsgatan 4 b 2½ tr, Box 7317
103 90 Sthlm, tel 08-10 00 57, 10 00 58

Håkan Westerlund Mynthandel AB
Vasagatan 42, 111 42 Stockholm
tel 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING
Box 19507, 104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23